

**МВС України
Одеський юридичний інститут
Харківського національного університету внутрішніх справ
Кафедра історії державності України та культурології**

**ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІСТЬ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Методичні матеріали до навчальної дисципліни

Одеса 2007

Схвалено і рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Одеського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ МВС України.

Протокол №4 від «28» грудня 2006 р.

Автор: Шмаленко Ю.І. кандидат політичних наук, доцент кафедри історії державності України та культурології Одеського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ МВС України

Рецензенти: Коваль І.М. доктор політичних наук, професор, директор Інституту соціальних наук Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова

Юрченко М.М. кандидат політичних наук, завідувач кафедри конституційного та міжнародного права Одеського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ МВС України

За загальною редакцією:

За загальною редакцією: Гонтаря О.В. доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історії державності України та культурології Одеського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ МВС України

Шмаленко Ю.І. Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної інтеграції. Навчально-методичний посібник охоплює проблеми історії України з давніх часів до початку ХХІ століття і буде корисним для студентів під час самостійної підготовки до семінарських занять, написанні рефератів і доповідей, підготовки до заліку. – Одеса, 2007. – 80 с.

Вступ

Протягом 15 років незалежності Україна стояла перед дилемою: Схід чи Захід, Європа чи Євразія. З наближенням ЄС і НАТО до нашої держави, здається, переважило тяжіння на користь цивілізованого вибору. Президент України назвав європейську інтеграцію пріоритетом своєї зовнішньої політики. Європейський вектор став визначальним, як для розв'язання актуальних завдань системного реформування, так і для формування перспективних стратегічних планів.

Проблема розвитку політичного та економічного співробітництва з Європейським Союзом дедалі актуальніше постає перед Україною. З усіх можливих альтернатив лише курс на послідовне інтегрування до Європи дає Україні можливість найбільшою мірою використати свій геополітичний, економічний, політичний потенціал, а також сприятиме розвитку стабільності та безпеці в країні.

Позиція України щодо Європейського Союзу була вперше сформульована на законодавчому рівні у липні 1993 р. в Основних напрямках зовнішньої політики України. Відразу після прийняття "єдиною" Європою копенгагенських критеріїв (червень 1993 р.), де оформленні вимоги до країн-претендентів на вступ до Євросоюзу (демократичний розвиток, верховенство права, ринкова економіка, ринкова конкурентоспроможність у межах Союзу) – Україна заявила про себе як про державу з європейськими зовнішньополітичними орієнтирами. Зокрема, зазначалось, що "перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах... за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам". У червні 1994 р. у Люксембурзі було підписано Угоду про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, яка зафіксувала наміри Євросоюзу сприяти вирішенню проблем членства України в європейських організаціях.

Програма спецкурсу складена з урахуванням традиційних історико-культурних зв'язків України та сучасних міжнародних завдань Української держави, суттєвих змін, що відбуваються у нашому суспільстві за останні роки.

Мета курсу – показати історичні взаємозв'язки України з європейськими народами, необхідність та неминучість інтеграції України до Європейської Спільноти, що сприятиме духовному відродженню українського народу, його духовного потенціалу, зміцненню держави, вирішенню нагальних проблем розвитку суверенної України.

Завдання курсу:

1. познайомити студентів з історичним корінням європейської ідеї;
2. розглянути передумови інтеграції в Західній Європі після Другої світової війни;
3. прослідкувати основні етапи європейської інтеграції, показати їх особливості.

Курс створено на основі використання сучасних наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених й узагальнення опублікованих джерел.

До програми включено краєзнавчий матеріал про європейські традиції на Півдні України та історико-культурні зв'язки Одеси.

Вивчення спецкурсу спрямовано на підвищення духовності студентів, розширення їхнього світогляду, виховання любові до свого народу і держави, гордості за свою Батьківщину.

Матеріал спецкурсу пов'язаний із іншими навчальними дисциплінами, які вивчаються в юридичному вузі (філософія, політологія, соціологія, історія України, історія і теорія держави та права, спеціальні правознавчі дисципліни).

Вимоги до рівня освоєння курсу: *Знати*: особливості інтеграційних процесів в Європі; історичні взаємозв'язки України з європейськими народами; передумови і умови інтеграції в Західній Європі після Другої світової війни; основні етапи європейської інтеграції.

Вміти: застосовувати отримані знання в професійній діяльності та повсякденному житті; аналізувати з наукової точки зору необхідність та неминучість інтеграції України до Європейської Спільноти; застосовувати знання для виховання любові до свого народу і держави, гордості за свою Батьківщину.

Викладання даного курсу передбачено на юридичному факультеті ОЮІ ХНУВС. Програма курсу розрахована на вивчення і засвоєння студентами ключових тем курсу. Лекції передбачені по найбільш важливим і складним темам. В рамках лекційного курсу студент повинен підготуватися до здачі заліку. Календарно-тематичним планом також передбачаються семінарські заняття. Разом з тим головну увагу студенти мають зосередити на самостійній роботі по вивченню і засвоєнню матеріалу курсу, ознайомитись з головною і додатковою літературою. Окремі сюжети курсу опрацьовуються студентами самостійно при підготовці і презентації рефератів.

**Орієнтовний тематичний план спецкурсу
“Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної
інтеграції”**

№ з / п	Назва теми	Години з викладачем				Самос т. робот а	Всього годин
		Всього годин	Лекції	Семінари	Контр. роботи		
1.	Тема №1. Європейська ідея: історичний експурс	4	2	2		2	6
2.	Тема №2. Економ-географічні характеристики, європейські зв'язки і традиції України. Неминучість європейського вибору.	4	2	2		2	6
3.	Тема №3. Історичні передумови створення ЄС і НАТО.	4	2	2		2	6
4.	Тема № 4. Інституційний-політичний устрій Європейського союзу та НАТО.	4	2	2		2	6
5.	Тема № 5. Економіка, транспорт, митний союз, грошова та банківська система.	4	2	2		2	6
6.	Тема №6. Зовнішня політика країн Євросоюзу та НАТО.	4	2	2		2	6
7.	Тема № 7. Воєнний аспект проблеми.	4	2	2		2	6
8.	Тема № 8. Проблеми культури в країнах ЄС..	4	2	2		2	6
9.	Тема №9. Перспективи інтеграції України до ЄС і НАТО.	4	2	2		2	6
ВСЬОГО:		36	18	18		18	54

Форма підсумкового контролю : ЗАЛІК

Тема №1. Європейська ідея: історичний екскурс

Постановка проблеми та її актуальність. Завдання курсу. Місце курсу в системі навчальних предметів кафедри. Історіографія та джерела.

Європа як географічне поняття. Термін "Європа", його походження; зміна значення терміну. "Європа" в античній і середньовічній свідомості. Розвиток європейської ідеї в епоху середньовіччя. Проблема "європейської самосвідомості" в середньовічній Європі. Поняття "Європейська цивілізація", його зміст. Проблема співвідношення цивілізації Західної Європи, візантійсько-російської цивілізації, цивілізацій Сходу. Конфесійне визначення поняття. Співвідношення "європейської" і "християнської" цивілізацій. Універсалізм імперський і папський. Епоха Відродження: зародження європейського самоусвідомлення. Папа Пій II (Енеа Сильвіо Пікколоміні) і ідея "європейського загального будинку".

Формування європейської ідеї в новий час. М. де Сюллі і перші ідеї європейської інтеграції. Розуміння Європи в епоху Освіти.

Перший реальний досвід європейської інтеграції: імперія Наполеона I. Інтеграційна модель Священного Союзу і її крах. Особливості інтеграційних процесів в XIX столітті. Європейські ідеї в другій половині XIX початку XX ст. Проект "Сполучених Штатів Європи". Перша світова війна і її наслідки для розвитку європейських ідей.

Європейська ідея і глобальне світосприймання XIX почала XX в. Поняття "Тягар білої людини" (Р. Кіплінг) як віддзеркалення європейського світосприймання на рубежі XX століття.

Ідеї європейської інтеграції в 1918-1945 рр. Становлення Пан'європейського руху. Ріхард Куденхове-Каллергі і його діяльність. Пан'європейський конгрес і "Європейський маніфест". План А. Бріана і його значення в історії європейських ідей. Ліга Націй і її місце в історії європейської інтеграції.

Освальд Шпенглер і теорія "Заходу Європи". Європейський традиціоналізм і європейська ідея. Поняття "Європа" в творчості Юліуса Еволи, Ернста Юнгера, Артура Меллера ван ден Брука і ін.

Інтеграційні ідеї Беніто Муссоліні. Проект "Пакту 4-х" (1933) і його провал.

Гітлерівські плани європейської інтеграції. Геополітичне і біополітичне обґрунтування ідеї "Нової Європи". Альфред Розенберг як теоретик "нацистської інтеграції" Європи. Спроба реалізації інтеграційних проектів націонал-соціалістів в ході другої світової війни.

Альтєро Спінеллі і "Маніфест Вентотене" перша програма європейського федералізму.

Діяльність Куденхове-каллергі в період другої світової війни. V Пан'європейський конгрес (1943) і його значення.

Початок розвитку європейської інтеграції (1946-1957)

Відновлення діяльності Пан'європейського руху. Виникнення нових рухів на підтримку інтеграції Західної Європи. "Федералізм" і "реалізм" в процесі європейської інтеграції в 1940-х рр. Уїнстон Черчилль і його проект

Європейської Федерації. Блокове протистояння в Європі і його значення для реалізації інтеграційних процесів. Брюссельський договір. Західний Союз (1948) і його роль в створенні Північноатлантичного союзу (НАТО, 1949).

Конгрес в Монтре (1947). Подіни де Ружмон і Моріс Аллі. I конгрес Європейського руху (Брюссель, 1948). Створення Ради Європи (1949). II (Лозаннський) конгрес Європейського руху (1949) і його рішення. Проект Європейського Союзу Мішеля Дебре (1949) і причини його відхилення.

План Роберу Шумана (1950) і його значення для розвитку процесу європейської інтеграції. Жан Монне і проекти економічної інтеграції країн Західної Європи. Проблема місця Німеччини в процесі інтеграції.

Створення Європейської Організації Вугілля і Сталі (ЄОВС) у складі Франції, Італії, ФРН, Бельгії, Нідерландів і Люксембурга. План Рене Пльовена і спроба створення Європейського Оборонного Співтовариства (ЄОС, 1952). Проект створення Європейського Політичного Співтовариства (1953), причини його провалу.

Паризькі угоди. Західноєвропейський Союз (ЗЄС, 1954) і його значення.

Діяльність ЄОВС в середині 1950-х рр. Реальний розвиток інтеграційних процесів в середині 1950-х рр. Програма розширення економічної інтеграції. Підготовка планів створення нових Співтовариств у сфері економіки і енергетики.

Розвиток Європейських Співтовариств в 1957-1986 рр.

Підписання Римських угод 1957 р. і створення Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС) і Європейського Співтовариства по використанню атомної енергії (Євроатом). Головні завдання перехідного періоду (1958-1969). Проблеми економічного розвитку Співтовариств.

Позиція Великобританії з питань інтеграції країн Західної Європи. Альтернативні спроби інтеграції. Створення і діяльність Європейської Асоціації Вільної Торгівлі (ЄАВТ).

Франція і плани розширення інтеграції в політичній і оборонній сфері. План Фуше (1961-1963) і його провал. Спроби розширення Співтовариств в 1960-х рр. і причини їх провалу.

Завершення перехідного періоду. Розширення Співтовариств: ухвалення Великобританії, Ірландії і Данії (1973). Розвиток Співтовариств в 1970-х рр. Проблеми, пов'язані з "особливою політикою" Великобританії. Роки "європесимізму".

Вибори до Європейського Парламенту (1979). Ухвалення в ЄС Греції (1981). Вступ в ЄС Іспанії і Португалії (1986). Шенгенська угода (1985).

Основоположні документи ЄС: 1) Угода про заснування Європейського співтовариства з вугілля і сталі (Паризька угода). 2) Угода про заснування Європейського Економічного Співтовариства (Римські угоди). 3) Угода про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії. 4) Угода про Європейський Союз (Маастрихтська угода), а також Хартія основних соціальних прав робітників (Соціальна хартія), Шенгенський договір та конвенція, Ломеська конвенція та ін. Студенти повинні знати: поняття

"Європейська цивілізація", його зміст; співвідношення "європейської" і "християнської" цивілізацій; початок розвитку європейської інтеграції; альтернативні спроби інтеграції; основоположні документи ЄС.

Студенти повинні вміти: розкрити поняття європейської ідеї, сутність європейської інтеграції, її історичний характер та структуру; визначати проблеми економічного розвитку Співтовариств.

Питання для семінарських занять

1. Термін "Європа", його походження; зміна значення терміну.
2. Поняття "Європейська цивілізація", його зміст.
3. Проект "Сполучених Штатів Європи".
4. Європейська ідея і глобальне світосприймання XIX почала XX в.
5. Ліга Націй і її місце в історії європейської інтеграції.
6. План А. Бріана і його значення в історії європейських ідей.
7. Геополітичні та біополітичні обґрунтування ідеї "Нової Європи".

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Блокове протистояння в Європі і його значення для реалізації інтеграційних процесів. Брюссельський договір.
2. Створення Ради Європи.
3. Розвиток Європейських Співтовариств.
4. Реальний розвиток інтеграційних процесів.

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Рішення Державної Ради з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України від 19.05.2003 N 3 "Про далші заходи у сфері європейської і євроатлантичної інтеграції України".
2. Указ Президента України "Про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України"
3. Лавровская Т.В.. Североамериканская интеграция: экономические и политические аспекты. М., "Наука", 1987.
4. Мамзенко С. Інтеграція України до Європейського союзу через воєнно-політичне співробітництво (регіональний аспект).// Збірник наукових праць УАДУ. – 2000. – вип. 2, ч. 1. – С. 166-173.
5. <http://eurointegration.livejournal.com/> - Європейська інтеграція
6. <http://www.eu-ukraine.kharkov.ua/> Україна та Європейський Союз – перспективи інтеграції

Тема №2. Економ-географічні характеристики, європейські зв'язки і традиції України. Неминучість європейського вибору.

Розташування України на карті Європи. Географічний центр Європи. Економ-географічні характеристики України. Транзитний статус України та його наслідки.

Історико-культурні зв'язки та європейські традиції в Україні. Національні субкультури в Україні (польська – Вища Волинська гімназія=Кременецький ліцей=Т.Чацький, Г.Коллонтай; Оссолінеум гр. Ю.Осолінського; В.Городецький, Л.Заменгоф, австрійська – фон Мазох,

болгарська – І.Вазов, Х.Ботев). Гастролі українських виконавців в європейських країнах (О.Кошиць, С.Крушельницька). *Літературні* (В.Гюго, Байрон, П.Меріме, А.Міцкевич, Г.Сенкевіч), *музичні* (Бах, Бетховен, Ф.Шопен, Ф.Ліст), *мистецько-образотворчі* (М.Башкирцева, О.Мурашко, П.Нілус, М.Бойчук, М.Глущенко, О.Грищенко) взаємовпливи. 4 хвили української еміграції, українська політична та культурна еміграція в Європі: В.Винниченко, С.Петлюра, Д.Донцов, О.Олесь, О.Архипенко „Празька школа” поетів (Відень, Варшава, Подебради). „Українська школа” в польській літературі (Ю.Словацький, С.Гощинський, А.Мальчевський, Ю.Залеський, О.Гроза). Звичаї українського народу. Етнографічні особливості українського народу. Нариси з історії української етнографії. Сімейний побут та звичаї українського народу. Культура і побут населення України.

Студенти повинні знати: головні економ-географічні характеристики України; поняття національної субкультури в Україні; історико-культурні зв'язки та європейські традиції в Україні.

Студенти повинні вміти: розкрити основні 4 хвили української еміграції; українську політичну та культурну еміграцію в Європу; гастролі українських виконавців в європейських країнах.

Питання для семінарських занять

1. Розташування України на карті Європи.
2. Економ-географічні характеристики України.
3. Транзитний статус України та його наслідки.
4. Історико-культурні зв'язки та європейські традиції в Україні.
5. Національні субкультури в Україні.

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Гастролі українських виконавців в європейських країнах.
2. 4 хвили української еміграції.
3. Українська політична та культурна еміграція в Європі.
4. „Українська школа” в польській літературі.

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Адаптація до членства в ЄС.// Євробюлетень. – 2000. – № 2. – С.14-15.
2. Арах М. Европейский Союз. Видение политического объединения. Пер. со словенского. М., “Экономика”, 1998.
3. Барановский В.Г. Западная Европа: военно-политическая интеграция. М.1988.
4. Василенко С.Д. Україна і країни СНД: проблеми співробітництва у загальноєвропейському контексті. // Трибуна. – 2000. – №10. – С.15-17.
5. Климпуш І. Вибір зроблено, що далі? Проблеми і перспективи відносин України з Європейським союзом.// Людина і влада. – 1999. – №11-12. – С. 91-97.
6. <http://eurointegration.livejournal.com/> - Європейська інтеграція
7. <http://www.eu-ukraine.kharkov.ua/> Україна та Європейський Союз

– перспективи інтеграції

Тема №3. Історичні передумови створення ЄС і НАТО.

Єдиний Європейський Акт 1986 р. і його значення. Становлення Загальної зовнішньої політики ЄС. Громадянство ЄС. Розширення сфери компетенції ЄС. Жак Делор і його діяльність.

Підготовка і підписання Маастрихтського договору 1992 р. Зміст і значення Договору про Європейський Союз.

Розширення ЄС в 1990-х рр.: вступ Швеції, Фінляндії і Австрії (1993). Договір про Європейський Союз 1993г. про рух до політичного союзу. Розвиток ЄС і перехід до загальної політики безпеки. Загальна економічна і валютна політика. Програма переходу до європейської єдиної валюти (євро). Амстердамський договір (1997) як розвиток Маастрихтського договору.

Югославська криза і проблема ефективності загальної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС.

Витоки Альянсу. Головні завдання в галузі безпеки. СЕВ та Варшавський договір. Новий клімат безпеки в Європі. Стратегічна концепція Альянсу. Роль об'єднаних збройних сил і трансформація оборонної стратегії Альянсу.

Взаємозумовленість економічної і політичної інтеграції.

Політичний устрій держав-членів ЄС. Держави республіканського типу: Німеччина, Франція, Ірландія, Італія, Греція, Австрія, Португалія, Фінляндія. Конституційні монархії: Бельгія, Данія, Іспанія, Люксембург, Нідерланди, Швеція, Сполучене королівство Великобританії і Північної Ірландії.

Європейський Союз на сучасному етапі. Проблема розширення ЄС в ХХІ столітті.

Інтеграційні процеси України в Радянському Союзі: про і контра. Перспективи України в СНД та Єдиному економічному просторі.

Глобалізація економіки, політичних та суспільних процесів. Євроатлантичний вибір України, його необхідність та неминучість, можливі альтернативи.

Студенти повинні знати: основні поняття громадянства ЄС; становлення Загальної зовнішньої політики ЄС; головні завдання в галузі безпеки.

Студенти повинні вміти: відрізняти Югославську кризу і проблема ефективності загальної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС; розкрити сутність програми переходу до європейської єдиної валюти; з'ясувати роль об'єднаних збройних сил і трансформація оборонної стратегії Альянсу.

Питання для семінарських занять

1. Єдиний Європейський Акт 1986 р. і його значення
2. Програма переходу до європейської єдиної валюти
3. Югославська криза і проблема ефективності загальної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС Витоки Альянсу
4. Головні завдання в галузі безпеки

5. Роль об'єднаних збройних сил і трансформація оборонної стратегії Альянсу

6. Взаємозумовленість економічної і політичної інтеграції

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Політичний устрій держав-членів ЄС.

2. Європейський Союз на сучасному етапі.

3. Проблема розширення ЄС в ХХІ столітті.

4. Євроатлантичний вибір України, його необхідність та неминучість, можливі альтернативи.

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Западноевропейская интеграция: политические аспекты. Отв. ред. Н.С.Кишилов. М.: "Наука", 1985.

2. Зуев В. Формирование общей коммунитарной модели экономического развития стран ЕС.// Общество и экономика. – 2000. – №2. – С. 121-134.

3. Идеи европеизма во второй половине XX века. М.,2000.

4. История европейской интеграции (1945 - 1994). Под ред. А. С. Намазовой и Б. Эмерсон.М., 1995.

5. http://europa.eu/abc/history/index_en.htm - історія Європейського Союзу

6. <http://eu-directory.ea-ua.info/index.php> - довідник з європейської інтеграції

Тема № 4. Інституційний-політичний устрій Європейського союзу та НАТО.

Унікальність інституції Європейського Союзу, що не має аналогів у національних системах урядування. Рада Європейського союзу, Європарламент, Єврокомісія (Комісія – „двигун європейської інтеграції”), її переважно європейський, а не національний характер Суд ЄС. Суд аудиторів. Інститути Європейського Союзу. Європейська Рада як найвищий політичний орган ЄС. Система головування в ЄС. Функції і склад Європейської Ради.

Рада Європейського Союзу (Рада Міністрів) найвищий законодавчий орган ЄС - існує з 1974г., ухвалює рішення з ключових питань, визначає найважливіші напрями розвитку, є вищою інстанцією ЄС. Склад і функції Ради ЄС. Загальний і спеціалізовані Ради ЄС. Комітет постійних представників (COREPER) і його значення. Генеральний секретаріат Ради ЄС.

Європейська Комісія (Комісія Європейських Співтовариств, КЕС з 1993г. Європейська Комісія) найвищий виконавчий орган ЄС, забезпечує виконання європейських договорів, управляє фондами і програмами ЄС. Склад і функції КЕС. Структурні підрозділи КЕС. Структура апарату КЕС. Генеральний директорат Європейської Комісії (І ХХVІ). Відділи КЕС. Спеціалізовані служби. Інформаційні і документація центри ЄС.

Європейський парламент - здійснює контроль за діяльністю Європейської Комісії аж до її розпуску, володіє правом схвалення і внесення поправок до бюджету і законодавство ЄС, правом схвалення ухвалення в ЄС нових членів. З 1979г. - прямі вибори в Європарламент. Склад і функції парламенту. Повноваження в області контролю. Законодавчі повноваження. Повноваження в області бюджету. Організаційна структура Європейського парламенту. Європейські парламентські групи і партії. Позапарламентські європейські партії.

Економічний і соціальний комітет Європейського Союзу (ЄКОСОК). Функції і склад комітету. Місце комітету в системі інститутів ЄС.

Комітет регіонів ЄС. Функції і склад комітету, особливості і основні напрями його діяльності.

Суд Європейських Співтовариств, його склад, функції і діяльність. Європейський суд - вирішує всі питання європейського законодавства, є судовим органом вищої інстанції ЄС, врегулює розбіжності між країнами-членами, між інститутами ЄС, дає висновки за міжнародними угодами. Примат права ЄС над національним правом країн-членів ЄС. Основні правові норми ЄС. Прецедент як основа заповнення правових лакун. Суд першої інстанції ЄС, його місце в судовій системі ЄС.

Палата аудиторів (Рахункова палата) ЄС. Склад і функції палати.

Фінансові ресурси і установи ЄС. Загальний бюджет ЄС, доходи і витрати. Поняття "Власних фінансових ресурсів ЄС". Структурні фонди ЄС: Європейський фонд орієнтації і гарантій в області сільського господарства, Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд, Європейський Фонд об'єднання. "Фінансовий інструмент сприяння рибальству". Європейський Центральний банк, його місце у фінансовій системі Європи. Європейський інвестиційний банк. Європейський інвестиційний фонд.

Формування політичного союзу. Три базові складові політичного союзу: 1) три договори про утворення співтовариств: Європейське Співтовариство, Євроатом, ЄОВС, - з додаванням економічного і валютного союзу; 2) єдина політика в області закордонних справ і безпеки; 3) єдина політика в області внутрішніх справ і правосуддя.

Основні напрями формування політичної системи: розробка загальної оборонної політики, участь в роботі конференції з безпеки і співпраці в Європі, посилення значення Європарламенту, єдиний візовий і імміграційний режим, створення Європолу і ін.

Конституція ЄС. Обговорення Конституції. Ухвалення її главами держав та урядів 25 країн ЄС. Юридичний статус ЄС за Конституцією. Запровадження посади президента Європейської Ради та міністра закордонних справ ЄС. Включення до конституційної угоди Хартії фундаментальних прав, яка таким чином стала обов'язковою до виконання. Удосконалення інституційної структури, подальше обмеження права вето, залучення до ухвалення рішень в Союзі національних парламентів. Інтрига з ратифікацією Конституції. Громадянство в ЄС. Відносини між НАТО і ЄС.

Студенти повинні знати: поняття "Власних фінансових ресурсів ЄС"; основні структурні фонди ЄС: Європейський фонд орієнтації і гарантій в області сільського господарства, Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд, Європейський Фонд об'єднання. "Фінансовий інструмент сприяння рибальству". Європейський Центральний банк, його місце у фінансовій системі Європи. Європейський інвестиційний банк. Європейський інвестиційний фонд; основні напрями формування політичної системи; юридичний статус ЄС за Конституцією.

Студенти повинні вміти: розкрити зміст та характерні особливості основних правових норми ЄС; роль фінансових ресурсів і установ ЄС; з'ясувати роль Суду Європейських Співтовариств, його склад, функції і діяльність.

Питання для семінарських занять

1. Унікальність інституції Європейського Союзу
2. Система головування в ЄС.
3. Склад і функції Ради ЄС.
4. Європейський парламент: склад і функції парламенту.
5. Європейські парламентські групи і партії.
6. Комітет регіонів ЄС.
7. Суд Європейських Співтовариств, його склад, функції і діяльність.
8. Основні правові норми ЄС.
9. Фінансові ресурси і установи ЄС.
10. Юридичний статус ЄС за Конституцією

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Функції і склад Європейської Ради.
2. Комітет постійних представників (COREPER) і його значення.
3. Організаційна структура Європейського парламенту
4. Загальний бюджет ЄС, доходи і витрати.
5. Європейський Центральний банк, його місце у фінансовій системі Європи.
6. Основні напрями формування політичної системи

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Указ Президента України "Про забезпечення діяльності Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції"
2. Указ Президента України "Про Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції"
3. Указ Президента України "Питання Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України"
4. Указ Президента України "Про Положення про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України"
5. http://europa.eu/abc/history/index_en.htm - історія Європейського Союзу
6. <http://eu-directory.ea-ua.info/index.php> - довідник з європейської

інтеграції

Тема № 5. Економіка, транспорт, митний союз, грошова та банківська система.

Інтеграційні процеси в економіці. Європейські транспортні зв'язки. Митний союз та історія його створення. Єдина грошова та банківська система, грошова одиниця - євро. Її конкуренція з долларом. Бюджети НАТО та управління фінансами. Поняття сучасної економічної інтеграції як процесу і як стани. Перші спроби європейської інтеграції і чинники її розвитку. Бельгійсько-люксембурзький Економічний Союз (1921 р.), Бенілюкс (1948 р.), Франсیتال (1948 р.). Передумови і чинники економічної інтеграції Європи після Другої Світової Війни. ЄЕІ в 50-х - 60-х рр. Паризький договір (1951 р.) і установа Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС, 1953 р. - Бельгія, Нідерланди, Люксембург, ФРН, Франція, Італія). Створення європейського оборонного співтовариства (1952р.), план Бейена (1952-1953рр.).

"Європа шести". Римський договір (1957 р.), ЄЕС і Європейське співтовариство по атомній енергії (Євроатом). Перші кроки по створенню митного союзу на основі об'єднання ЄЕС, ЄОВС і Євроатома. Функції "ЄЕС-6", механізм їх реалізації і регулювання. Суперечності "ЄЕС-6" і міри по їх подоланню. "Європа семи". Стокгольмська конвенція і створення ЄАСТ (1960 р. - Великобританія, Норвегія, Швеція, Данія, Австралія, Швейцарія, Португалія). Функція ЄАСТ. Відмітні особливості механізму регулювання взаємних відносин в ЄЕС і формування інституційної структури співтовариства (1967 р.). Створення загального бюджету ЄЕС (1977 р.) Створення системи багатобічних консультацій по виробленню короткострокових заходів, розширення повноважень національних центральних банків, введення "єкю" (1978 р.).

Загальна торгова політика і єдиний митний тариф перші напрями розвитку економічній інтеграції Європи. Юридичні підстави загальної торгової політики. Створення митного союзу і введення загального митного тарифу (1968). Введення загальної торгової політики (1970-1973) як виняткової прерогативи Співтовариств. Протекціоністські заходи Співтовариств. Три варіанти загальної торгової політики: заснована на нормах Усесвітньої Торгової Організації; преференційна торгова політика (конвенція Яунде); торгова політика по відношенню до країн "з державною торгівлею".

Створення єдиного внутрішнього ринку. Усунення внутрішніх митних бар'єрів. "Спільний ринок" і "єдиний внутрішній ринок" (ЄВР). Програма створення ЄВР (1985) і її реалізація. Зближення податкових систем.

Конкурентна політика. Антимонопольне законодавство ЄС. Боротьба проти протекціонізму в країнах членах ЄС. Проблема ринків державних замовлень. Економічна політика. Програми економічної стратегії Співтовариств і їх провал (1966-1982). Координація короткострокової економічної політики. Формування інституційної структури з проблем

координації. Перехід до Економічного і валютного союзу. "План Вернера" (1969) і початок створення єдиної валютної системи. "Валютна змія" (1972) і Європейський фонд валютної співпраці. "Валюта-корзина (Європейська розрахункова одиниця, European Unit of Account, 1975) " і її значення. Європейська валютна система (1979). Європейська валютна одиниця (ЕКЮ, European Currency Unit). Доповідь Делора (1989) і початок переходу до ЄВС. Європейський Центральний банк і Європейська система центральних банків. Місце ЄВС в системі європейської інтеграції. Політика конвергенції ЄВС. Етапи створення ЄВС. Перехід до єдиної європейської валюти (євро, 1999-2002). Проблеми єдиної валюти Європейського Союзу. Формування "Європи - дев'яти". Завершення формування Європейського союзу і створення "Європи - дванадцяти".

Європейський платіжний союз і його основні ознаки. Специфічні наднаціональні європейські інститути і їх функції. Створення асоціацій з третіми країнами: суперечності і їх дозвіл. Єдиний Європейський Акт (ЄЄА) (1987 р.) і його роль в подальшій еволюції ЄЕС в ЄС. Основні причини трансформації ЄЕС в ЄС. Маастрихтський договір (1991 р.). Формування політичного союзу. Економічний і валютний союз (ЕВС). "Пакет Делора" і широка реформа фінансування регіонів. Новий територіальний пристрій Західної Європи. "Європа регіонів". Формування до 2000 р. єдиного ринку і єдиної федеральної держави. Формування "Європи п'ятнадцяти". Основні макроекономічні показники ЄС і динаміка їх розвитку. Перспективи подальшого кількісного розширення ЄС. Можливості розширення ЄС на "Північ", "Південь" і "Схід" і основні проблеми.

Студенти повинні знати: сутність створення Євроатому; основні протекціоністські заходи Співтовариств; Труднощі інтеграції в області енергетики, їх причини і заходи по подоланню; юридичні підстави загальної торгової політики.

Студенти повинні вміти: відрізняти перші спроби європейської інтеграції і чинники її розвитку; розкрити сутність Стокгольмської конвенції і створення ЄАСТ; з'ясувати, яку роль відіграє Митний союз та історія його створення.

Питання для семінарських занять

1. Інтеграційні процеси в економіці.
2. Європейські транспортні зв'язки.
3. Митний союз та історія його створення.
4. Перші спроби європейської інтеграції і чинники її розвитку.
5. Бюджети НАТО та управління фінансами
6. Єдина грошова та банківська система, грошова одиниця - євро. Її конкуренція з долларом.
7. Стокгольмська конвенція і створення ЄАСТ
8. Юридичні підстави загальної торгової політики
9. Протекціоністські заходи Співтовариств.
10. Створення єдиного внутрішнього ринку.

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Труднощі інтеграції в області енергетики, їх причини і заходи по подоланню.
2. Інтеграція національної політики по реструктуризації промисловості і розвитку регіонів.
3. Специфічні наднаціональні європейські інститути і їх функції.
4. Основні макроекономічні показники ЄС і динаміка їх розвитку.
5. Перспективи подальшого кількісного розширення ЄС.
6. Можливості розширення ЄС на "Північ", "Південь" і "Схід" і основні проблеми.

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу: Навчальний посібник. – 260 с.
2. Гудима Б. Дорогою до спільного дому. Стосунки між Україною та Євросоюзом у світлі набуття чинності „Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС”. // Політика і час. – 1998. – №5. – С.3-6.
3. Десятилетие сотрудничества (1988-1998): Европейский союз и Россия в перспективе. С.-Пб. 1999.
4. Довідник НАТО. Брюссель (Бельгія), 2001. – 604 с.
5. Європейський союз. Словник-довідник. Вид.2, онов. К., 2005. – 149 с.
6. Кузнецов В.И.. СЭВ и “Общий рынок”. М., “Международные отношения”, 1978.
7. Лавровская.Т.В. Экономическая интеграция как развивающийся глобальный процесс. М., 1991.
8. http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/category?cat_id=880875 – урядовий портал. Євроінтеграція

Тема №6. Зовнішня політика країн Євросоюзу та НАТО.

Загальна характеристика зовнішніх зв'язків Європейського Союзу. Цілі і завдання зовнішніх зв'язків ЄС. Зміст зовнішніх зв'язків ЄС: торгівля і допомога розвитку. Розширення зовнішньополітичних зв'язків ЄС після Єдиного Європейського Акту (1986). Науково-технічна співпраця і співпраця у сфері захисту навколишнього середовища. Головні завдання в галузі безпеки. Загальні інститути безпеки: ООН, Організація безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Парламентська асамблея НАТО (ПА НАТО). Асоціація Атлантичного договору (АТА). Ініціатива з обороноздатності НАТО. Процес розширення НАТО. Партнерство заради миру. Країни Вишеградської угоди (трикутника). Співпраця між НАТО і Росією. Партнерство НАТО з Україною. Середземноморський діалог Альянсу. Ініціативи НАТО в Південно-Східній Європі.

Система угод ЄС з третіми країнами. Угоди про вільну торгівлю, митний союз або єдиний економічний простір. Угоди про асоціацію.

Спеціалізовані угоди і угоди про особливий режим. Загальні угоди про торгівлю і економічне співробітництво.

Співпраця з міжнародними організаціями. Проблема розширення ЄС на сучасному етапі. Асоційовані з ЄС країни кандидати на вступ в ЄС. Стратегія підготовки країн Центральної і Східної Європи до вступу в ЄС. Проблеми у відносинах між ЄС і Туреччиною як можливим кандидатом до вступу в ЄС. Відносини ЄС з країнами СНД, ЄС, США і Канада. Співтовариства і країни Третього світу. Конвенції Яунде I і II (1963, 1969) і Ломі I і IV (1975, 1979, 1984, 1989). Проблеми міграції і інвестування економік країн Третього світу.

Політичні діячі європейської інтеграції (друга половина XX століття). Роль особи в розвитку інтеграційних процесів. Альтьєро Спінеллі як один з основоположників європейського федералізму. Уїнстон Черчилль теоретик європейської єдності. Альчиде Де Гаспері і його роль в створенні перших європейських інтеграційних структур. Жан Монне. Робер Шуман як теоретик інтеграції. Поль Анрі Спаак і його діяльність. Конрад Аденауер і його місце в історії європейської післявоєнної інтеграції. Європейські концепції Шарля де Голля. Пьер Вернер і формування єдиної валютної системи Європи. Жак Делор, його діяльність і створення Європейського Союзу. Романо Проді керівник Комісії Європейського Союзу.

Основні напрями політики Європейського Союзу. Загальна сільськогосподарська політика. Створення загальної сільськогосподарської політики (1962) і Європейського фонду підтримки і гарантій сільського господарства (FEOGA, 1964). Промислова і науково-технічна політика. Формування програм промислової політики ЄС (1964-1974). Створення і діяльність Директората у справах промисловості (1967). Програма промислової і технологічної політики (1973). І рамкова програма науково-технічного розвитку (1984-1987). Маастрихтський договір і система рамок спеціалізованих програм.

Енергетична політика. Нафтова криза 1973 р. і формування загальної енергетичної політики Співтовариств. Європейська Енергетична хартія (1991, вступила в силу в 1998). Основні завдання загальної енергетичної політики на сучасному етапі. Транспортна політика. Завдання і формування загальної транспортної політики. Програма формування транспортної політики ЄС (1992-2010).

Соціальна політика. Установа Європейського Соціального Фонду (1962). Початок соціальної політики ЄС: введення вільної міграції робочої сили з громадян ЄС (1969). Хартія основних соціальних прав трудящих Співтовариств (1989). Соціальна політика в Маастрихтському договорі. Амстердамський договір новий рівень соціальної політики ЄС.

Регіональна політика. Регіональні проблеми в засновницьких договорах Співтовариств. Введення поняття "Регіональна політика" (1972), створення Європейського фонду регіонального розвитку (1975). Основи регіональної політики. Донорські і бенефіціарні регіони. Проблема стимулювання

розвитку відстаючих регіонів в світлі перспектив розширення ЄС. "Політика об'єднання" і її завдання. Фонд об'єднання.

Співпраця в області внутрішніх справ і юстиції. Інститут єдиного європейського громадянства і його значення. Формування співпраці в області внутрішніх справ і правосуддя. Група ТРЕВИ (Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence International, 1975) і її діяльність. Шенгенська угода 1985 і її значення.

Студенти повинні знати: програму формування транспортної політики ЄС (1992-2010); основні завдання загальної енергетичної політики на сучасному етапі; вимоги до асоційованих з ЄС країн кандидатів на вступ в ЄС.

Студенти повинні вміти: з'ясовувати роль особи в розвитку інтеграційних процесів; визначити особливості процесу розширення НАТО; проаналізувати перспективу партнерства НАТО з Україною.

Питання для семінарських занять

1. Загальна характеристика зовнішніх зв'язків Європейського Союзу.
2. Партнерство НАТО з Україною.
3. Асоційовані з ЄС країни кандидати на вступ в ЄС.
4. Основні завдання загальної енергетичної політики на сучасному етапі.
5. Співпраця в області внутрішніх справ і юстиції.
6. Інститут єдиного європейського громадянства і його значення.
7. Формування співпраці в області внутрішніх справ і правосуддя.
8. Шенгенська угода 1985 і її значення.

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Цілі і завдання зовнішніх зв'язків ЄС.
2. Процес розширення НАТО.
3. Стратегія підготовки країн Центральної і Східної Європи до вступу в ЄС.
4. Партнерство заради миру.
5. Програма формування транспортної політики ЄС (1992-2010).
6. Регіональні проблеми в засновницьких договорах Співтовариств.
7. Проблема стимулювання розвитку відстаючих регіонів в світлі перспектив розширення ЄС.

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Указ Президента України від 28.02.06 №157/2006 "Про Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України"
2. Шишков.Ю.В. Формирование интеграционного комплекса в Западной Европе: тенденции и противоречия. М.: "Наука", 1979.
3. Шнайзер-Дегерс В. Європейська перспектива України: полноправное членство или добрососедство.// Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 77-88.
4. http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/category?cat_id=880875 –

урядовий портал. Євроінтеграція

5. <http://www.eurasianhome.org/xml/t/digest.xml?lang=ru&nic=digest> – Євразійський дом – інформаційно – аналітичний портал

Тема № 7. Воєнний аспект проблеми.

Загальна зовнішня політика і політика безпеки Європейського Союзу (ОВПБ). Проблеми формування Загальної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС. Спроба створення Європейського оборонного співтовариства і Європейського політичного співтовариства (1952-1954). Західноєвропейський Союз (ЗЄС) і його місце в системі ОВПБ.

Формування Європейської Політичної Співпраці (ЕПС). Установа ОВПБ (1992). Співвідношення структур ОВПБ, ЗЄС і Організації Північноатлантичного Договору (НАТО). Розвиток і зближення систем ОВПБ і ЗЄС на основі Амстердамського договору. Установа поста Верховного представника ЄС з проблем ОВПБ (1999). Проблема реалізації ОВПБ. Європейський Союз і Югославська криза. Структури ЄС в країнах колишньої Югославії. Основні проблеми загальної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС. Збройні сили НАТО. Ядерні збройні сили. Військова організація і структура НАТО. Військовий комітет. Верховні головнокомандувачі. Міжнародний військовий штаб. Представництво країн-партнерів. Роль інтегрованих збройних сил. Еволюція нової військової структури. Європейська система безпеки і оборони. Проблема збройних сил Євросоюзу. Євровійсько. Оперативна роль Альянсу в підтримці миру. Участь у миротворчих операціях. Встановлення миру в Югославії. Сприяння мирному процесові в Боснії і Герцеговині. Конфлікт у Косові та роль НАТО. Боротьба з тероризмом та наркоторгівлею. Роль НАТО в Іраку та Близькосхідному конфлікті. Зовнішня політика України на сучасному етапі. Відмова від багатовекторності у зовнішній політиці. Миротворча місія українських військових контингентів (Косово, Ліван, Ірак, країни Африки).

Студенти повинні знати: основні положення зовнішньої політики України на сучасному етапі; еволюцію нової військової структури; військову організацію і структуру НАТО; загальну зовнішню політику і політику безпеки Європейського Союзу.

Студенти повинні вміти: розкрити зміст та характерні особливості миротворчої місії українських військових контингентів; роль Європейський Союз у регулюванні Югославської кризи.

Питання для семінарських занять

1. Загальна зовнішня політика і політика безпеки Європейського Союзу.
2. Збройні сили НАТО. Військова організація і структура НАТО.
3. Роль інтегрованих збройних сил. Еволюція нової військової структури.
4. Проблема збройних сил Євросоюзу.
5. Оперативна роль Альянсу в підтримці миру.
6. Зовнішня політика України на сучасному етапі.

7. Миротворча місія українських військових контингентів

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Проблеми формування Загальної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС.
2. Спроба створення Європейського оборонного співтовариства і Європейського політичного співтовариства.
3. Європейський Союз і Югославська криза.
4. Участь у миротворчих операціях.
5. Європейська система безпеки і оборони.

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Указ Президента України від 13.03.06 №215/2006 "Про Національну систему координації співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору "
2. Указ Президента України від 21.04.05 № 702/2005 "Питання Воєнної доктрини України"
3. Мусіс Н. Напрямки політики Європейського Союзу. – 460 с.
4. Сандро Гоці. Урядування в об'єднаній Європі. 286 с.
5. Сиджански Д. Федералистское будущее Европы: от Европейского сообщества до Европейского союза. М.,1998.
6. Хартли Т. Основы права Европейского Сообщества. М.,1998.
7. <http://www.nato.int> - офіційний сайт НАТО в Україні
8. <http://www.delukr.cec.eu.int/site/page6649.html> - Інтернет-сайт представництва Європейської Комісії в Україні

Тема № 8. Проблеми культури в країнах ЄС.

Освіта. Зближення навчальних програм середньої та вищої школи, критеріїв оцінки спеціалістів. Болонський процес.

Політика в області освіти і культури. Початок самостійної освітньої політики Співтовариств. Європейський центр розвитку професійного навчання (CEDEFOP, 1975) і його діяльність. Європейський університетський інститут у Флоренції (1976). Розробка системи європейських освітніх програм. Акція Жана Монне і створення системи кафедр Жана Монне (1990). Європейська система взаємозаліків і визнання дипломів (ECTS, 1989). Програма Трансєвропейської мобільності в університетській освіті (TEMPUS PHARE і TACIS). Культурна політика і "символічні акції" ЄС.

Програма "Сократес" (1995) і її підрозділи. Освітня програма "Сократ" та її поділ за напрямками діяльності: Коменський, Еразм, Грюнтіг, Лінгва, Мінерва, Леонардо да Вінчі, Молодь. Створення спільних наукових проектів і програм. Обмін науковими спеціалістами. Обмін культурними надбаннями. Євробачення.

Завдання України в наукових, культурно-освітніх та мистецьких обмінах. Поняття політичної культури і сучасний стан політичної культури в

Україні. Національна культура в сучасній Україні. Формування вітчизняної політичної культури в умовах ХХ століття.

Євроспорт. Участь українських спортсменів у євроатлантичних змаганнях.

Студенти повинні знати: основні поняття Євроспорт, Євробачення; внутрішні і зовнішні фактори програми Трансєвропейської мобільності в університетській освіті; труднощі євро інтеграційної політики України в галузі освіти і культури.

Студенти повинні вміти: відрізнити основні напрямки діяльності освітньої програми "Сократ"; розкрити сутність проблеми зближення навчальних програм середньої та вищої школи, критеріїв оцінки спеціалістів та Болонського процесу.

Питання для семінарських занять

1. Зближення навчальних програм середньої та вищої школи, критеріїв оцінки спеціалістів. Болонський процес.
2. Політика в області освіти і культури.
3. Європейський центр розвитку професійного навчання.
4. Розробка системи європейських освітніх програм.
5. Завдання України в наукових, культурно-освітніх та мистецьких обмінах.
6. Культурні основи ЄС
7. Культура і самобутність в Європі і за її межами
8. Європейський Союз: простір міжкультурного діалогу
9. Становлення європейської ідентичності: геокультурний виклик Євросоюзу

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Початок самостійної освітньої політики Співтовариств.
2. Програма "Сократес" (1995) і її підрозділи.
3. Програма Трансєвропейської мобільності в університетській освіті.
4. Культурна політика і "символічні акції" ЄС.

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Гречанинов В. Украина в будущей Европе.// Віче. - 1999. – №5. – С.3-6.
2. Европейская интеграция, большая гуманистическая Европа и культура. М.,1998
3. Европейский союз и Содружество Независимых Государств. М.,1998.
4. Европейский союз на рубеже веков. М.,2000.
5. Забігайло В. Шлях України до Європейського союзу.// Політична думка. – 2000. – № 3. – С. 61-73.
6. <http://www.aes.org.ru> - сайт Асоціації європейських досліджень

Тема №9. Перспективи інтеграції України до ЄС і НАТО.

Глобалізація політичних та економічних процесів у світі неминуче призводить до необхідності більш тісних контактів між країнами, узгодження їх внутрішньої та зовнішньої політики, законодавства, наближення програм в навчальних закладах, створення єдиних критеріїв оцінки кваліфікації спеціалістів, уніфікації дипломів та сертифікатів, умов найму та оплати праці спеціалістів. В умовах нестабільності у світі, посиленні терористичної загрози для усіх країн, створенні і закріпленні постійних зон воєнної небезпеки (Ближній і Далекий Схід, Іран) нагальною потребою є створення надійної системи колективної безпеки та ефективних заходів по забезпеченню спокою, розв'язанню політичних та воєнних конфліктів і переростанню їх у війну. Українська держава не може стояти осторонь цих процесів, повинна вести зважену і активну зовнішню політику, використовувати всі можливості для створення сучасних боєздатних збройних сил та набуття ними досвіду у миротворчих акціях під егідою ООН.

Студенти повинні знати: особливості створення єдиних критеріїв оцінки кваліфікації спеціалістів; перспективи створення надійної системи колективної безпеки та ефективних заходів по забезпеченню спокою.

Студенти повинні вміти: аналізувати причини та наслідки глобалізації політичних та економічних процесів; давати прогнози та пропозиції щодо узгодження їх внутрішньої та зовнішньої політики України на шляху до євроатлантичної інтеграції.

Питання для семінарських занять

1. Розширення Північноатлантичного альянсу і ЄС на схід континенту і позиція України.
2. Євроатлантичний вектор зовнішньої політики України
3. Правові рамки відносин України з ЄС
4. Євроатлантичні перспективи України
5. Перспективи набуття Україною членства в ЄС
6. Виконання Україною критеріїв вступу до ЄС та їх можливі наслідки
7. Політика Європейського Союзу і Україна – важке партнерство
8. Місце України – в оновленому ЄС
9. Місце України в економіці Євросоюзу
10. Від мрійливого єврооптимізму до тверезого європрагматизму української зовнішньої політики.
11. Роль молоді в реалізації євроатлантичного вибору України

Проблемні питання для самостійної роботи

1. Трансатлантичні тенденції: Україна у пошуках власного шляху
2. Українська ідентичність у Європейському наднаціональному об'єднанні
3. Євроскептицизм української інтеграції.
4. Європейська інтеграція України очима європейського співтовариства
5. Український вимір європейського простору
6. Спрямованість і вірогідні наслідки демографічних змін в Європі

та в Україні.

7. Старіння населення та імміграційна політика ЄС та України.

8. Перспективи демографічного розвитку України в ХХІ-му столітті.

9. Освіта в Україні та її інтеграція у європейський освітній простір

Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів

1. Указ Президента України від 19.04.06 № 319/2006 "Положення про Місію України при НАТО"

2. Указ Президента України від 07.04.06 № 295/2006 "Про Цільовий план Україна - НАТО на 2006 рік у рамках Плану дій Україна - НАТО"

3. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору НАТО

4. Бураковський І. Україна і європейська інтеграція.// Політика і час. – 2000. – № 3-4. – с.5-15.

5. Ванавербек (посол ЄС в Україні). Про перспективу вступу нашої країни в ЄС.// Україна і світ сьогодні. – 2000. – № 33.

6. <http://www.europa.dovidka.com.ua> - веб-сайт "Євроглосарій"
<http://www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/mfa/ua/2820/plan.doc> -
План дій ЄС-Україна на 2005-2007 роки

Методичні рекомендації для підготовки і оформлення реферату з курсу «Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної інтеграції»

Положення про реферат

1. Реферат є одним з етапів науково-дослідної роботи, його основні завдання:

1. поглиблення теоретичних знань;
2. розвиток у студентів здібностей узагальнювати і аналізувати результати, уміння працювати із спеціальною літературою;
3. закріплення і розвиток практичних умінь і навичок, творчого перенесення вивченої теорії для вирішення практичних завдань професійної діяльності;
4. оволодіння фундаментальними основами майбутньої професії.

2. Для керівництва роботою студентів призначається керівник з числа професорсько-викладацького складу, науковців вузу або працівника органів внутрішніх справ.

Керівник направляє пошукову діяльність студента при написанні реферату. Він допомагає студенту визначити мету і завдання роботи, відібрати потрібні методи дослідження, рекомендує літературу, необхідну для початку дослідницької роботи. Спільно із студентом керівник визначає етапи виконання роботи.

3. Зразкова тематика рефератів, склад наукових керівників і терміни написання, затверджені на засіданні кафедри, доводяться до відома студентів на перших заняттях.

4. Обов'язком студента при підготовці реферату є:

1. відвідування консультацій свого керівника;
2. самостійне вивчення рекомендованої літератури і закріплення навиків роботи з літературними джерелами;
3. оволодіння навичками аналізу і узагальнення зібраного літературного матеріалу;
4. оволодіння науковою логікою роботи, розуміння її мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження, використовуваних методів і прийомів;
5. вдосконалення уміння грамотно, літературною мовою висловлювати результати і робити самостійні висновки;
6. оформлення роботи відповідно до вимог естетики, норм орфографії і загальних правил оформлення літератури;
7. регулярний звіт перед своїм науковим керівником про виконання запланованих етапів роботи, інформування про отримані проміжні результати;
8. суворе дотримання намічених термінів завершення етапів роботи, своєчасне представлення її керівнику і опонентам;
9. захист виконаної роботи перед своїм науковим керівником або спеціально створеною для цього комісією.

Вибір теми

Студентам пропонується тематика рефератів, яка відповідає робочій програмі і враховує специфіку навчального закладу.

Разом з тим студенту надається право вибору іншої теми, яка є початковим етапом або продовженням його практичної наукової роботи, враховує його особисті інтереси і схильності, здібності, а також рівень теоретичних знань і професійної практичної підготовки і дає можливість творчо підійти до її розробки.

Самостійно вибираючи тему, студенту необхідно врахувати наступні обставини.

По-перше, тема роботи повинна бути актуальною. Значущою ознакою актуальності теми є її відношення до проблем, над якими в даний час активно працюють учені.

По-друге, тема роботи повинна мати вихід на рішення практичних задач професійної діяльності.

По-третє, тема роботи повинна мати ясно обкреслені межі - чітко виділені завдання і предмет дослідження. Надмірно величезна тема не дозволяє вивчати проблему поглиблено. Це часто приводить до великої кількості емпіричних даних, що випадково залучаються, і врешті решт до поверхневого освітлення досліджуваної проблеми.

Знання і розуміння названих положень допоможе правильно вибрати конкретну тему роботи, а також певною мірою зумовлює успішність її виконання.

Вибрана тема обов'язково затверджується керівником.

Збір і обробка навчального матеріалу

Підготовка реферату починається з аналізу літературних джерел. Вивчення літератури немов "відкриває завісу", за якою таяться мета, завдання, предмет дослідження і план роботи. Для того, щоб мати повне уявлення про вибрану тему, доцільно вивчити відповідний розділ (глави) підручника. Потім слід приступити до глибокого вивчення літератури і нормативного матеріалу.

Науковий керівник порекомендує літературу, з якою слід розпочати вивчення проблеми, підкаже назви періодичних видань, де може бути необхідний матеріал.

Проте підготовка реферату передбачає також і самостійний пошук студентом літературних джерел по вибраній темі. Тому робота в бібліотечних каталогах, пошук потрібних статей в підшивках журналів, часописів і газет є найважливішим складовим елементом написання реферату. Результатом такого пошуку повинен стати список літератури по досліджуваній темі, що доповнює і розширяє основну літературу, рекомендовану науковим керівником.

При співбесіді або захисті реферату студент повинен показати знання не менше 5-10 літературних джерел коректно і обґрунтовано представлених у списку використаної літератури. Тут доречно нагадати відомий вислів англійського філософа Ф. Бекона про те, що є книги, які треба лише "покуштувати", є книги, які краще всього "проковтнути", і лише небагато

книг слід "розжувати і переварити". У список літератури роботи повинна бути включена тільки та література, яку слід було "розжувати і переварити".

Слід пам'ятати, що читання, спеціальне вивчення літератури не можна перетворювати на механічне накопичення знань. Цілком неприпустимо, якщо читання супроводжується простим переписуванням підручника, посібника, брошур, монографій або статей з журналів, часописів. Одночасно з вивченням літератури слід підбирати приклади з практики для ілюстрації теоретичних положень.

Складання плану

Після вибору теми і аналізу рекомендованих літературних джерел необхідно скласти зразковий план, тобто позначити основні напрями майбутньої діяльності. План роботи - це перелік розділів, параграфів або пунктів, складений в тій послідовності, в якій вони дані в рефераті. Намічений план роботи доцільно обговорити з науковим керівником. Це дозволить вибрати найбільш оптимальний шлях виконання роботи, дасть можливість зосередити зусилля на основних найбільш важливих її елементах, уникнути перевантаженості другорядним для вибраної теми матеріалом.

Структура роботи

Структура реферату відповідає вимогам, що пред'являються до неї і включає низку обов'язкових елементів: Титульний лист. Зміст. Введення або вступ. Основна частина. Висновок. Список використовуваних джерел.

1. Зразок титульного листа реферату

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський юридичний інститут ХНУВС
Кафедра історії державності України та культурології
Учбова дисципліна: **Традиції і сучасність України в контексті
євроатлантичної інтеграції**

Тема _____

Реферат підготував:

Студент: Петров Іван Іванович

Курс: 5 група: 51

Науковий керівник:

Шмаленко Ю.І. кандидат політичних наук,
доцент кафедри історії державності України та культурології
Одеса 2006

2. Зміст - є структурою роботи.

Зміст.....2

Вступ.....3

Розділ 1.....5

Розділ 2.....9

Висновок.....12

Список використовуваних джерел.....15

3. Вступ – є вступним розділом роботи, в ньому визначаються:

1. мета роботи;

2. об'єкт або предмет дослідження;
3. методи досягнення мети;
4. завдання, які ставить студент;
5. ступінь вивченої проблеми як у нас в Україні, так і за кордоном.

Тут також дається коротке обґрунтування, чому вибрана тема дійсно значуща для Вас і актуальна з погляду Вашої майбутньої роботи.

4. Основна частина

Зміст основної частини повинен розкрити цілі і відповідати назві теми. Виконується вона на підставі вивчення літератури, проведення різноманітних досліджень, узагальненні свого особистого досвіду.

Основна частина розділяється на 2-4 розділи (глави), приблизно рівні за об'ємом. Розділ - це закінчена думка з висновком, висновки можуть бути виділені наприкінці розділу червоним рядком або словом "висновки".

Конкретний зміст кожного з розділів обумовлюється особливостями теми і представленнями студента і його наукового керівника про розташування напрацьованого матеріалу. Проте, представляється доцільним висловити ряд рекомендацій, здатних стати орієнтиром при підготовці цього розділу роботи.

У одному з перших параграфів бажано висвітити коротку історію досліджуваної проблеми.

Інший розділ можна присвятити опису теорії питання: представити основні наукові поняття або терміни, що лежать в центрі роботи, повідомити про відомі студенту підходи до розв'язання та вирішення даної проблеми, позначити той підхід, якого дотримуватиметься студент в своїй роботі. Це дозволить надати роботі сувору наукову логіку і визначити коло основних питань: Що розглядатиметься в роботі? Які рішення досліджуваної проблеми відомі автору? Якої концепції він дотримуватиметься?

Окремий параграф може бути присвячений опису методики дослідження, ознайомленню з основними методами, використовуваними в роботі. Методи дослідження є способами отримання інформації про процеси, що вивчаються, і явища. До них відносяться: спостереження, бесіди, експеримент, анкетування, вивчення документації і ін. Всі вони досить добре описані у відповідній літературі, вийти на яку студенту допоможе науковий керівник і робота в каталогах бібліотеки. У рефераті важливо не тільки описати основні методи дослідження, але також представити цілісну методику, тобто систему методів, що дозволяє отримувати і перевіряти ще раз інформацію з питань, що цікавлять, розташовувати цю інформацію в певному порядку.

Для кращого пояснення матеріалу необхідно наводити практичні приклади, використовувати цифрові дані, таблиці, схеми, діаграми і інший аналітичний матеріал.

5. Висновок

У висновку підводяться підсумки виконаної роботи. Тут ви описуєте, що було зроблено і до яких висновків ви дійшли, щоб досягти, поставлену у вступі мету. Висновки можуть підтверджувати або спростовувати

справедливість тієї або іншої теорії, яку досліджував автор, встановлювати певні зв'язки і залежності, констатувати факти, містити узагальнення або практичні рекомендації.

Постарайтеся також оцінити, які чинники Ви не врахували на перших етапах підготовки роботи, що і як можна в майбутньому зробити по-іншому. Іншими словами, докладіть зусиль щоб провести самоаналіз Вашої роботи над вибраною темою.

6. Список використаних джерел

Для виконання роботи необхідно вивчити спеціальну літературу, каталоги, довідники, газетні і журнальні статті, збірники і монографії. При оформленні списку літератури, важливо не безпосередньо перерахувати назви книг і статей, узятих з каталогів бібліотек або з наявних в багатьох книгах списках літератури. Тут необхідно вказати ті джерела, з якими студенту довелося попрацювати, з яких було щось узято в свою роботу або, навпаки, що викликало незгоду студента і отримало спростування на сторінках роботи.

Порядок захисту

Успішно виконану роботу викладач допускає до захисту, який проводиться під час проведення семінарських занять або у визначуваний викладачем час за узгодженням із студентами.

На захисті автор в своєму короткому виступі: повідомляє про сутність обраної теми і особливості роботи над нею; зупиняється на найбільш характерних тенденціях і результатах, отриманих в ході виконання роботи; робить необхідні висновки і рекомендації; відповідає на питання і зауваження, вказані викладачем, а також на питання викладача, інших студентів в обсязі теми роботи.

Захист реферату може проходити як у формі співбесіди з керівником роботи, так і у формі захисту перед академічною групою.

**Тематика рефератів та докладів зі спецкурсу
“Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної
інтеграції”**

1. Європейська ідея: історичний експурс (формування і особливості розвитку на основних етапах історії Європи).
2. Історичні основи Європейського Союзу
3. Історичні і культурні основи європейської інтеграції
4. Європейська ідея в середні віки і новий час.
5. Пан'європейський рух 1920-х-30-х років.
6. Європейський рух після Другої світової війни. Створення Ради Європи.
7. Основні етапи економічної інтеграції в ЄЕС: митний союз - спільний ринок - єдиний ринок.
8. Маастрихтський договір 1992 р. Створення Європейського Союзу.
9. Юридичні, політичні і економічні основи європейської інтеграції: інституційна структура Європейського союзу
10. Політика і політичні процеси в ЄС
11. Політичні актори в ЄС
12. Середземноморська політика ЄС і близькосхідне питання
13. ЄС як політичне співтовариство: розширення Європейського союзу
14. Зовнішня політика в ЄС
15. Європейська співпраця в області внутрішньої безпеки
16. Європа і міжнародний тероризм
17. Розвиток єдиної зовнішньої політики і політики безпеки
18. ЄС як правове співтовариство: держава і економіка в праві ЄС
19. Перспективи європейського конституційного процесу: від Конвенції ЄС до Конституції ЄС
20. Подальший розвиток ЄС: потреба в реформах, їх можливі варіанти
21. Формування правової системи в ЄС
22. Європейська система захисту прав людини і основних цивільних прав
23. Співвідношення між правом ЄС і правовою системою України
24. Система правового захисту в ЄС
25. Правові основи європейської зовнішньої політики і політики в області безпеки
26. Фінансове законодавство Європейського співтовариства;
27. Європейське трудове і соціальне право;
28. Європейське податкове право;
29. Європейське право у сфері засобів масової інформації;
30. Європейське екологічне право.
31. Європейська соціальна політика
32. Теорії і моделі європейської інтеграції
33. Європейський парламент і його роль всередині ЄС

34. Процес ухвалення рішень і реалізація рішень в ЄС
35. ЄС як економічне співтовариство: фінансування розширення на схід – основи і перспективи
36. ЄС як економічне співтовариство: економічний і валютний союз в практиці Європейського союзу
37. Основні етапи європейської економічної інтеграції.
38. «Євро» і «долар» (вплив Європейського валютного союзу і “євро” на міжнародну валютну систему).
39. Економічні принципи європейської інтеграції
40. Економічні відносини Європейського Союзу з країнами Центральної і Східної Європи в 1990-і роки.
41. Економічні аспекти проблеми розширення ЄС на схід.
42. Економічні відносини Європейського Союзу і України.
43. Проблеми ефективного управління в ЄС і європеїзації національної політики країн-членів ЄС.
44. Європейська демократія: політична активність мас і політичні партії в ЄС.
45. Націоналізм в об'єднаній Європі.
46. Ксенофобія і расизм в Європі.
47. Європейська конституція.
48. Європейський парламент і національні парламенти.
49. Європейська інтеграція і європейський федералізм.
50. Європейські цінності і формування ЄС.
51. Європейська ідентичність.
52. Церква і процеси європейської інтеграції.
53. Позитивні і негативні сторони розширення ЄС.
54. Співвідношення “національно-державного” і “інтеграційного” компонентів в ЄС (чи веде інтеграція до обмеження національного суверенітету у виробленні рішень в області економічної і зовнішньої політики?).
55. Проблеми розширення ЄС: чи є мусульманська Туреччина європейською країною?
56. Суперечності між США і країнами ЄС з питань зовнішньої політики і війни проти Іраку.
57. ЄС і інтеграційні процеси на сході Європи.
58. “Європа від Атлантики до Уралу”: реальність, майбутнє або утопія?
59. Реформування НАТО і створення європейських сил швидкого реагування.
60. Регіональна політика Європейського Союзу: з моменту виникнення і до Маастріхтського договору.
61. Регіональна політика Європейського Союзу на сучасному етапі.
62. Культурні основи ЄС
63. Культура і самобутність в Європі і за її межами
64. Європейський Союз: простір міжкультурного діалогу

65. Становлення європейської ідентичності: геокультурний виклик Євросоюзу
66. Розширення Північноатлантичного альянсу і ЄС на схід континенту і позиція України.
67. Євроатлантичний вектор зовнішньої політики України
68. Правові рамки відносин України з ЄС
69. Євроатлантичні перспективи України
70. Перспективи набуття Україною членства в ЄС
71. Виконання Україною критеріїв вступу до ЄС та їх можливі наслідки
72. Українська ідентичність у Європейському наднаціональному об'єднанні
73. Український вимір європейського простору
74. Трансатлантичні тенденції: Україна у пошуках власного шляху
75. Політика Європейського Союзу і Україна – важке партнерство
76. Місце України – в оновленому ЄС
77. Місце України в економіці Євросоюзу
78. Європейська інтеграція України очима європейського співтовариства
79. Євроскептицизм української інтеграції.
80. Від мрійливого єврооптимізму до тверезого європрагматизму української зовнішньої політики.
81. Спрямованість і вірогідні наслідки демографічних змін в Європі та в Україні.
82. Старіння населення та імміграційна політика ЄС та України.
83. Перспективи демографічного розвитку України в XXI-му столітті.
84. Освіта в Україні та її інтеграція у європейський освітній простір
85. Роль молоді в реалізації євроатлантичного вибору України

**Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та
дидактичних матеріалів з спецкурсу “Традиції і сучасність України в
контексті євроатлантичної інтеграції”**

**Перелік нормативно-правових актів з питань євроатлантичної
інтеграції**

Закони України:

1. Закон України від 21.11.02 №228-IV „Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”
2. Закон України від 18.03.04 №1629 „Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”

Укази та розпорядження Президента України:

1. Указ Президента України від 11.06.98 №615/98 „Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу”
2. Указ Президента України від 09.02.99 N 145/99 „Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади” 9 лютого 1999 року N 145/99
3. Указ Президента України від 14.09.00 N 1072/2000 „Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу”
4. Указ Президента України від 21.08.04 N 965/2004 „Питання організації виконання Закону України „Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”
5. Указ Президента України від 22.05.06 № 429/2006 "Положення про Міжвідомчу комісію з питань підготовки України до вступу в НАТО"
6. Указ Президента України від 19.04.06 № 319/2006 "Положення про Місію України при НАТО"
7. Указ Президента України від 07.04.06 № 295/2006 "Про Цільовий план Україна - НАТО на 2006 рік у рамках Плану дій Україна - НАТО"
8. Указ Президента України від 13.03.06 №215/2006 "Про Національну систему координації співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору "
9. Указ Президента України від 28.02.06 №157/2006 "Про Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України"
10. Указ Президента України від 27.12.05 №1861/2005 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 листопада 2005 року "Про невідкладні заходи щодо дальшого розвитку відносин України з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО)""
11. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору НАТО
12. Указ Президента України від 21.04.05 № 702/2005 "Питання Воєнної доктрини України"
13. Розпорядження Президента України від 21.04.05 № 990/2005 "Про Цільовий план Україна - НАТО на 2005 рік у рамках Плану дій Україна - НАТО"

14. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 липня 2004 року "Про дальший розвиток відносин з НАТО з урахуванням результатів засідання Комісії Україна - НАТО на найвищому рівні 29 червня 2004 року"

15. Указ Президента України "Про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України"

16. Указ Президента України "Про забезпечення діяльності Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції"

17. Указ Президента України "Про Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції"

18. Указ Президента України "Питання Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України"

19. Указ Президента України "Про Положення про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України"

20. Указ Президента України "Про Державну програму співробітництва України з Організацією Північноатлантичного Договору (НАТО) на 2001 - 2004 роки"

21. Указ Президента України "Питання національних координаторів співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО)"

22. Указ Президента України "Про Положення про Місію України при НАТО"

23. Розпорядження Президента України від 27.06.99 N151/99-рп „Про Перелік центральних органів виконавчої влади, відповідальних за здійснення завдань, визначених Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу”

24. Розпорядження Кабінет Міністрів України від 15.03.06 N 151-р „Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2006 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”

Постанови Верховної Ради України:

1. Постанова Верховної Ради України "Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з моніторингу виконання Рекомендацій парламентських слухань "Про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО" та Плану дій Україна - НАТО" 3 червня 2004

2. Постанова Верховної Ради України "Про Рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО" 3 червня 2004

Рішення Уряду:

1. Постанова Кабінету Міністрів від 16.08.99 № 1496 “Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”

2. Постанова Кабінет Міністрів України від 05.09.01 N 1141 „Про утворення Управління з питань європейської інтеграції у структурі

Секретаріату Кабінету Міністрів України”

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.04 № 1365 “ Деякі питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.05 № 174 “ Деякі питання координації діяльності органів виконавчої влади у сфері європейської інтеграції”

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.06 № 256 “ Про вдосконалення організації роботи з приведення національного законодавства у відповідність з європейськими нормами і стандартами”

Нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади

1. Методичні рекомендації щодо здійснення експертизи нормативно-правових актів (їх проектів) на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

2. Наказ Мініст України від 15.08.06 № 67/5 „Про здійснення експертизи проектів законів та проектів інших нормативно правових актів на їх відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод”

3. Наказ Мініст України від 15.08.06 № 68/5 „Про здійснення експертизи нормативно-правових актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод”

4. Рішення Державної ради з питань європейської та євроатлантичної інтеграції від 25.03.2004 №6 "Про затвердження Цільового плану Україна-НАТО на 2004 рік"

5. Рішення Державної Ради з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України від 02.12.2003 N 5 "Про Державну програму підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки.

6. Рішення Державної Ради з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України від 02.12.2003 N 4 "Про проект Цільового плану Україна - НАТО на 2004 рік"

7. Рішення Державної Ради з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України від 19.05.2003 N 3 "Про дальші заходи у сфері європейської і євроатлантичної інтеграції України".

8. Рішення Державної Ради з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України від 06.02.2003 N 2 "Про схвалення Плану дій Україна - НАТО та затвердження Цільового плану Україна - НАТО на 2003 рік"

9. Рішення Державної Ради з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України від 06.02.2003 N 1 "Про додаткові заходи щодо забезпечення реалізації цілей державної політики у сфері європейської і євроатлантичної інтеграції України"

Рекомендована література з питань європейської інтеграції

1. Адаптація до членства в ЄС.// Євробюлетень. – 2000. № 2, с.14-15.

2. Арах М. Европейский Союз. Видение политического объединения. Пер. со словенского. М., “Экономика”, 1998.
3. Барановский В.Г. Западная Европа: военно-политическая интеграция. М.1988.
4. Бережна КВ. Інтеграція України до ЄС: передумови , проблеми та перспективи.// Держава і право. Юридичні і політичні науки. Зб. наук. праць
5. Бураковський І. Україна і європейська інтеграція.// Політика і час. – 2000, № 3-4, с.5-15.
6. Ванавербек (посол ЄС в Україні). Про перспективу вступу нашої країни в ЄС.// Україна і світ сьогодні. 2000, № 33.
7. Василенко С.Д. Україна і країни СНД: проблеми співробітництва у загальноєвропейському контексті. // Трибуна, 2000, №10, с.15-17.
8. Возняк Т. Просування ЄС на схід. Перспектива України. // Незалежний культурологічний часопис. 1998, №14, с. 18-33.
9. Глотов Б. Проблема трансформації України в західноєвропейську цивілізацію.// Вісник УАДУ. 1998, №3, с.251-257.
10. Головинська А.В. Україна на шляху інтеграції в європейський союз.// Вісник УАДУ, 2000, № 3, с. 143-144.
11. Гречанинов В. Украина в будущей Европе.// Віче. - 1999. №5. с.3-6.
12. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу: Навчальний посібник. 260 с.
13. Гудима Б. Дорогою до спільного дому. Стосунки між Україною та Євросоюзом у світлі набуття чинності „Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС”. // Політика і час, 1998, №5. с.3-6.
14. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз. 520 с.
15. Десятилетие сотрудничества (1988-1998): Европейский союз и Россия в перспективе. С.-Пб. 1999.
16. Довідник НАТО. Брюссель (Бельгія), 2001, 604 с.
17. Європейський союз. Словник-довідник. Вид.2, онов. К., 2005, 149 с.
18. Европейская интеграция, большая гуманистическая Европа и культура. М.,1998
19. Европейский союз и Содружество Независимых Государств. М.,1998.
20. Европейский союз на рубеже веков. М.,2000.
21. Европейский Союз: факты и комментарии. [Ежеквартальное издание Ассоциации европейских исследований и Института Европы РАН]. М., 1997-2000
22. Забігайло В. Шлях України до Європейського союзу.// Політична думка, 2000, № 3, с. 61-73.
23. Западная Европа в современном мире. В 2-х томах. Ред. коллегия В.Н.Шенаев, Д.Е.Мельников, Л.Майер. М., “Мысль”, 1979.
24. Западная Европа: политическая и военная интеграция. Под ред. М.И.Бурлакова. М., “Юридическая литература”, 1984.

25. Западноевропейская интеграция: политические аспекты. Отв. ред. Н.С.Кишилов. М.: "Наука", 1985.
26. Зуев В. Формирование общей коммунитарной модели экономического развития стран ЕС.// Общество и экономика. 2000, №2, с. 121-134.
27. Идеи европеизма во второй половине XX века. М.,2000.
28. История европейской интеграции (1945 - 1994). Под ред. А. С. Намазовой и Б. Эмерсон.М., 1995.
29. Климпуш І. Вибір зроблено, що далі? Проблеми і перспективи відносин України з Європейським союзом.// Людина і влада, 1999, №11-12, с. 91-97.
30. Княжинский В.Б.. Политическая стратегия антикоммунизма. Очерк истории империалистической политики "европейской интеграции". М., "Международные отношения", 1969.
31. Кузнецов В.И.. СЭВ и "Общий рынок". М., "Международные отношения", 1978.
32. Лавровская Т.В.. Североамериканская интеграция: экономические и политические аспекты. М., "Наука", 1987.
33. Лавровская.Т.В. Экономическая интеграция как развивающийся глобальный процесс. М., 1991.
34. Мамзенко С. Інтеграція України до Європейського союзу через воєнно-політичне співробітництво (регіональний аспект).// Збірник наукових праць УАДУ, 2000, вип. 2, ч. 1, с. 166-173.
35. Маштабей В. Курс на інтеграцію: До підсумків другого самміту Україна - Європейський союз.// Політика і час, 1998, №11-12, с. 9-13.
36. Мусіс Н. Напрямки політики Європейського Союзу. 460 с.
37. Панкевич Б. Україна і проблема європейської інтеграції. // Незалежний культурологічний часопис, 1998, №14, с.34-35.
38. Попович Б. Європа-Україна: праві та ліві. // Незалежний культурологічний часопис, 2000, №16, с. 5-21.
39. Развитие интеграционных процессов в Европе и Россия. М.,1997.
40. Россия и Украина в евроатлантическом пространстве.// Політична думка, 1999, № 1-2, с. 77-95.
41. Сандро Гоці. Урядування в об'єднаній Європі. 286 с.
42. Сиджански Д. Федералистское будущее Европы: от Европейского сообщества до Европейского союза. М.,1998.
43. Урс Альтерматт. Этнонационализм в Европе. М.,2000.
44. Фуше М. Европейская республика. Исторические и географические контуры. М.,1999.
45. Хартли Т. Основы права Европейского Сообщества. М.,1998.
46. Шишков.Ю.В. Формирование интеграционного комплекса в Западной Европе: тенденции и противоречия. М.: "Наука", 1979.
47. Шнайзер-Дегерс В. Європейська перспектива України: повноправне членство или добрососедство.// Політична думка, 2000, № 2, с. 77-88.

Мемуари європейських політиків:

1. Жискар д'Эстен В. Власть и жизнь. М., 1990.
2. Шарль Де Голль. Мемуары надежды. М., 2000.
3. Жан Монне. Реальность и политика. М., 2001.
4. Жак Аттали. На пороге нового тысячелетия. - М., 1993.

Література англійською мовою:

1. Jonathan Perraton, 1999: *Global Transformations*. Stanford, Cal.: Stanford University Press.
2. Jones, R.J. Barry, 1995. *Globalization and Interdependence in the International Political Economy: Reality and Rhetoric*. London and New York: Pinter.
3. Robertson, Roland, 1992. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: Sage.
4. *Global Civil Society*, 2001, Oxford University Press.
5. Katzenstein, Peter, 1997. *Cultural Norms and National Security*. New York: Columbia University Press.
6. Giddens, A., 1990, *The Consequences of Modernity*. Polity Press, Cambridge.
7. Stuart Hall, David Held, and Anthony McGrew, 1990. *Modernity and Its Futures*. Cambridge: Polity Press.
8. Huntington, Samuel P., 1991. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman and London: University of Oklahoma Press.
9. Francis Fukuyama, 1992. *The End of History and the Last Man*. New York: Free Press.
10. Verdun, Amy, 2000: *European Responses to Globalization and Financial Markets Integration*. London: Macmillan.
11. Rosamond, Ben, 2000: *Theories of European Integration*. New York: St. Martin's Press.
12. Braun, Michael J., 2000: *A Wider Europe. The Process and politics of European Union Enlargement*. Lanham: Rowman & Littlefield.
13. Mayhew, Alan, 1998: *Recreating Europe: The European Union's Policy Towards Central and Eastern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
14. Mattli, Walter, 1999: *The Logic of Regional Integration: Europe and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Wallace, William, 1994: *Regional Integration: The West European Experience*. Washington, D.C.: Brookings.
16. Richardson, Jeremy (ed.), 2001: *The European Union. Power and policy-making* (2nd edn.). London: Routledge.
17. Wallace, Helen/ William Wallace (eds.), 2000: *Policy Making in the European Union* (4th edn.). Oxford: Oxford University Press.
18. Nugent, Neill, 1999: *The Government and Politics of the European Union* (4th edn.). New York: St. Martin's Press.
19. Peterson, John/ Elizabeth Bomberg, 1999: *Decision-Making in the European Union*. New York: St. Martin's Press.

20. Hix, Simon, 1999: *The Political System of the European Union*. New York: St. Martin's Press.
21. Hooghe, Liesbet/ Gary Marks, 2001: *Multi-Level Governance and European Integration*. Lanham: Rowman & Littlefield.
22. Stevens, Anne, 2001: *Brussels Bureaucrats? The Administration of the European Union*. New York: Palgrave.
23. Scharpf, Fritz W., 1999: *Governing in Europe: Effective and Democratic?* Oxford: Oxford University Press
24. Schmitter, Philippe C., 2000: *How to Democratize the European Union ... and Why Bother?* Lanham: Rowman & Littlefield.
25. Scharpf, Fritz W., 1999: *Governing in Europe: Effective and Democratic?* Oxford: Oxford University Press.
26. Andersen, S./ K.A. Eliassen (eds.), 1996: *The European Union: How Democratic Is It?* London: Sage.
27. Dinan, Desmond, 1999: *Ever Closer Union? An Introduction to the European Union* (2nd edn.). New York: St. Martin's Press.
28. Anderson, Jeffrey (ed.), 1999: *Regional Integration and Democracy: Expanding on the European Experience*. Lanham: Rowman & Littlefield.
29. Moravcsik, Andrew, 1998: *The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. Ithaca: Cornell University Press.
30. Sandholtz, Wayne/ Alec Stone Sweet (eds.), 1998: *European Integration and Supranational Governance*. Oxford: Oxford University Press.
31. Heritier, Adrienne et al., 2001: *Differential Europe. The European Union Impact on National Policymaking*. Lanham: Rowman & Littlefield.
32. Hanf, K./ B. Soetendorp (eds.), 1998: *Adapting to European Integration: Small States and the European Union*. London: Longman.
33. Westlake, Martin, 1999: *The Council of the European Union* (2nd edn.). London: John Harper.
34. Hix, Simon/ Christopher Lord, 1997: *Political Parties in the European Union*. New York: St. Martin's Press.
35. Smith, Karen E., 1998: *The Making of EU Foreign Policy: The Case of Eastern Europe*. London: Macmillan.
36. Greenwood, Justin, 1997: *Representing Interests in the European Union*. New York: St. Martin's Press.
37. Greenwood, Justin/Mark Aspinwall (eds.), 1998: *Collective Action in the European Union*. London: Routledge.
38. McCormick, John, 2001: *Environmental Policy in the European Union*. New York: Palgrave.
39. Golub, Jonathan (ed.), 1998: *New Instruments for Environmental policy in the EU*. London: Routledge.
40. Grant, Wyn/ Duncan Matthews/ Peter Newell, 2000: *The Effectiveness of European Union Environmental Policy*. New York: St. Martin's Press.
41. Zito, Anthony, 2000: *Creating Environmental Policy in the European Union*. Basingstoke: Macmillan.

42. Peterson, John/ Margaret Sharp, 1998: *Technology Policy in the European Union*. New York: St. Martin's Press.

43. Sharp, Margaret/ Claire Shearman, 1987: *European Technological Cooperation*. London: Routledge.

Інтернет - ресурси:

1. <http://europa.eu.int> - офіційний сайт Європейського Союзу
2. <http://www.aes.org.ru> - сайт Асоціації європейських досліджень
3. <http://europa.eu.int/comm/dg11home.html> DG Environment, Nuclear Safety and Civil Protection
4. <http://www.eea.dk> - European Environmental Agency –
5. <http://www.nato.int> - офіційний сайт НАТО в Україні
6. <http://www.delukr.cec.eu.int/site/page6649.html> - Інтернет-сайт представництва Європейської Комісії в Україні
7. <http://www.europa.dovidka.com.ua> - веб-сайті "Євроглосарій"
8. <http://www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/mfa/ua/2820/plan.doc>
- План дій ЄС-Україна на 2005-2007 роки (доступний на сайті МЗС України)
9. <http://eurointegration.livejournal.com/> - Європейська інтеграція
10. <http://www.eu-ukraine.kharkov.ua/> Україна та Європейський Союз – перспективи інтеграції
11. http://europa.eu/abc/history/index_en.htm - історія Європейського Союзу
12. <http://eu-directory.ea-ua.info/index.php> - довідник з європейської інтеграції
13. http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/category?cat_id=880875 – урядовий портал. Євроінтеграція
14. <http://www.eurasianhome.org/xml/t/digest.xml?lang=ru&nic=digest> – Євразийский дом – інформаційно – аналітичний портал

Контрольні запитання зі спецкурсу
“Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної
інтеграції”

1. Блокове протистояння в Європі і його значення для реалізації інтеграційних процесів. Брюссельський договір.
2. Створення Ради Європи.
3. Розвиток Європейських Співтовариств.
4. Реальний розвиток інтеграційних процесів.
5. Гастролі українських виконавців в європейських країнах.
6. 4 хвили української еміграції.
7. Українська політична та культурна еміграція в Європі.
8. „Українська школа” в польській літературі.
9. Політичний устрій держав-членів ЄС.
10. Європейський Союз на сучасному етапі.
11. Проблема розширення ЄС в XXI столітті.
12. Євроатлантичний вибір України, його необхідність та неминучість, можливі альтернативи.
13. Функції і склад Європейської Ради.
14. Комітет постійних представників (COREPER) і його значення.
15. Організаційна структура Європейського парламенту
16. Загальний бюджет ЄС, доходи і витрати.
17. Європейський Центральний банк, його місце у фінансовій системі Європи.
18. Основні напрями формування політичної системи
19. Труднощі інтеграції в області енергетики, їх причини і заходи по подоланню.
20. Інтеграція національної політики по реструктуризації промисловості і розвитку регіонів.
21. Специфічні наднаціональні європейські інститути і їх функції.
22. Основні макроекономічні показники ЄС і динаміка їх розвитку.
23. Перспективи подальшого кількісного розширення ЄС.
24. Можливості розширення ЄС на "Північ", "Південь" і "Схід" і основні проблеми.
25. Цілі і завдання зовнішніх зв'язків ЄС.
26. Процес розширення НАТО.
27. Стратегія підготовки країн Центральної і Східної Європи до вступу в ЄС.
28. Роль особи в розвитку інтеграційних процесів.
29. Партнерство заради миру.
30. Програма формування транспортної політики ЄС (1992-2010).
31. Регіональні проблеми в засновницьких договорах Співтовариств.
32. Проблема стимулювання розвитку відстаючих регіонів в світлі перспектив розширення ЄС.
33. Проблеми формування Загальної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС.

34. Спроба створення Європейського оборонного співтовариства і Європейського політичного співтовариства.
35. Європейський Союз і Югославська криза.
36. Участь у миротворчих операціях.
37. Європейська система безпеки і оборони.
38. Початок самостійної освітньої політики Співтовариств.
39. Програма "Сократес" (1995) і її підрозділи.
40. Програма Трансєвропейської мобільності в університетській освіті.
41. Культурна політика і "символічні акції" ЄС.
42. Трансатлантичні тенденції: Україна у пошуках власного шляху
43. Українська ідентичність у Європейському наднаціональному об'єднанні
44. Євроскептицизм української інтеграції.
45. Європейська інтеграція України очима європейського співтовариства
46. Український вимір європейського простору
47. Спрямованість і вірогідні наслідки демографічних змін в Європі та в Україні.
48. Старіння населення та імміграційна політика ЄС та України.
49. Перспективи демографічного розвитку України в ХХІ-му столітті.
50. Освіта в Україні та її інтеграція у європейський освітній простір

**Питання для самостійної підготовки до заліку зі спецкурсу
“Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної
інтеграції”**

1. Термін "Європа", його походження; зміна значення терміну.
2. Поняття "Європейська цивілізація", його зміст.
3. Проект "Сполучених Штатів Європи".
4. Європейська ідея і глобальне світосприймання XIX почала XX в.
5. Ліга Націй і її місце в історії європейської інтеграції.
6. План А. Бріана і його значення в історії європейських ідей.
7. Геополітичні та біополітичні обґрунтування ідеї "Нової Європи".
8. Розташування України на карті Європи.
9. Економ-географічні характеристики України.
10. Транзитний статус України та його наслідки.
11. Історико-культурні зв'язки та європейські традиції в Україні.
12. Єдиний Європейський Акт 1986 р. і його значення
13. Програма переходу до європейської єдиної валюти
14. Головні завдання в галузі безпеки
15. Роль об'єднаних збройних сил і трансформація оборонної стратегії Альянсу
16. Взаємозумовленість економічної і політичної інтеграції
17. Унікальність інституції Європейського Союзу
18. Система головування в ЄС.
19. Склад і функції Ради ЄС.
20. Європейський парламент: склад і функції парламенту.
21. Комітет регіонів ЄС.
22. Суд Європейських Співтовариств, його склад, функції і діяльність.
23. Основні правові норми ЄС.
24. Фінансові ресурси і установи ЄС.
25. Юридичний статус ЄС за Конституцією
26. Інтеграційні процеси в економіці.
27. Європейські транспортні зв'язки.
28. Митний союз та історія його створення.
29. Перші спроби європейської інтеграції і чинники її розвитку.
30. Бюджети НАТО та управління фінансами
31. Єдина грошова та банківська система, грошова одиниця - євро. Її конкуренція з долларом.
32. Стокгольмська конвенція і створення ЄАСТ
33. Юридичні підстави загальної торгової політики
34. Протекціоністські заходи Співтовариств.
35. Створення єдиного внутрішнього ринку.
36. Загальна характеристика зовнішніх зв'язків Європейського Союзу.
37. Партнерство НАТО з Україною.
38. Асоційовані з ЄС країни кандидати на вступ в ЄС.

39. Основні завдання загальної енергетичної політики на сучасному етапі.
40. Співпраця в області внутрішніх справ і юстиції.
41. Інститут єдиного європейського громадянства і його значення.
42. Формування співпраці в області внутрішніх справ і правосуддя.
43. Шенгенська угода 1985 і її значення.
44. Загальна зовнішня політика і політика безпеки Європейського Союзу.
45. Збройні сили НАТО. Військова організація і структура НАТО.
46. Роль інтегрованих збройних сил. Еволюція нової військової структури.
47. Проблема збройних сил Євросоюзу.
48. Оперативна роль Альянсу в підтримці миру.
49. Зовнішня політика України на сучасному етапі.
50. Миротворча місія українських військових контингентів
51. Зближення навчальних програм середньої та вищої школи, критеріїв оцінки спеціалістів. Болонський процес.
52. Політика в області освіти і культури.
53. Європейський центр розвитку професійного навчання.
54. Розробка системи європейських освітніх програм.
55. Завдання України в наукових, культурно-освітніх та мистецьких обмінах з ЄС.
56. Культурні основи ЄС
57. Культура і самобутність в Європі і за її межами
58. Європейський Союз: простір міжкультурного діалогу
59. Становлення європейської ідентичності: геокультурний виклик Євросоюзу
60. Розширення Північноатлантичного альянсу і ЄС на схід континенту і позиція України.
61. Євроатлантичний вектор зовнішньої політики України
62. Правові рамки відносин України з ЄС
63. Євроатлантичні перспективи України
64. Перспективи набуття Україною членства в ЄС
65. Виконання Україною критеріїв вступу до ЄС та їх можливі наслідки
66. Політика Європейського Союзу і Україна – складне партнерство
67. Місце України – в оновленому ЄС
68. Місце України в економіці Євросоюзу
69. Від мрійливого єврооптимізму до тверезого європрагматизму української зовнішньої політики.
70. Роль молоді в реалізації євроатлантичного вибору України

Критерії успішності навчання та засоби діагностики успішності навчання

Формою проведення поточного контролю за курсом “Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної інтеграції” є опитування студентів під час проведення семінарських занять, проведення контрольних робіт, експрес-опитувань, заслуховування рефератів та доповідей тощо.

Семінарські заняття – активна форма підведення підсумків самостійної роботи студентів по оволодінню курсом. Значення семінарського заняття полягає в тому, аби допомогти студентам глибоко розібратися в ключових питаннях курсу “Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної інтеграції”, навчити їх самостійно працювати з рекомендованою літературою, ясно та стисло викладати свої думки, переконливо та логічно обґрунтовувати їх, творчо аналізувати та узагальнювати факти, сформулювати уявлення про існуючі точки зору на ті чи інші питання, робити узагальнення та висновки по різних аспектах даного спецкурсу.

На семінарські заняття виносяться найбільш важливі теми курсу. Підготовку до занять треба починати з ознайомлення з планом занять та рекомендованою літературою (зазначеною після кожної теми семінарського заняття). Після цього слід уважно прочитати конспект лекції, відповідні розділи підручника. В них викладені основні питання теми, вказані напрямки роботи над курсом. Після цього настає самий важливий і складний етап підготовки до семінару - вивчення та конспектування рекомендованої літератури. Вміння вірно скласти конспект, який дійсно допоможе в оволодінні курсом, - це вміння виділити головне.

Поряд з традиційною формою роботи на семінарі - розгляді питань теми у вигляді відповідей студентів на поставлені питання, існують й інші форми. Одною з них є заслуховування та обговорення студентських рефератів та коротких повідомлень з того чи іншого передбаченого планом питання. При цьому важливо, аби студент не тільки вмів написати реферат, але й вдало виступити з ним перед аудиторією: переконувати слухачів, викладати думки правильною літературною мовою, чітко, аргументовано, укладатися у відведений викладачем час. Для цього потрібно не тільки уважно прочитати конспект лекцій, вивчити рекомендовану літературу, але й скористатися тими порадами та рекомендаціями щодо оволодіння програмним матеріалом, які дає студентам викладач на групових та індивідуальних консультаціях.

Слід мати на увазі, що одною з дійових форм роботи на семінарі є дискусія, яка дозволяє розвинути вміння використовувати в ході колективних пошуків істини всю гамму принципів наукового пізнання взагалі і в той же час на практиці сформулювати такі важливі якості, як наукова об'єктивність, критичність і в той же час повага до чужої думки, здатність доводити своє бачення.

Основною системою оцінювання рівня знань навчальної дисципліни “Традиції і сучасність України в контексті євроатлантичної інтеграції” під час проведення семінарських занять та контрольних робіт є виставлення

оцінок по чотирибальній шкалі. Формою підсумкового контролю з даної дисципліни є залік, що оцінюється за двобальною шкалою: “зараховано”, “не зараховано”.

Критерії виставлення оцінок при проведенні поточного контролю: оцінка “*відмінно*” виставляється якщо студент засвоїв теоретичні та практичні засади курсу, має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні поняття з професійною юридичною діяльністю, засвідчив уміння критично оцінювати варіативні підходи щодо сутності поставлених питань, оволодів навиками застосовувати теоретичні знання в конкретних практичних ситуаціях, матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо.

Оцінка “*добре*” виставляється якщо студент виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не завжди повні відповіді на поставлені запитання; оволодів взагалі навиками застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень; матеріал викладає не завжди логічно, послідовно і переконливо.

Оцінка “*задовільно*” – студент взагалі засвоїв програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні теоретичних і практичних питань; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; виклад матеріалу непослідовний, стислий з наявними неточностями й помилками; відсутність переконливості при викладі матеріалу.

Оцінка “*незадовільно*” – студент виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; не вміє пов’язати теорію з практичною діяльністю; відсутні навички проектування й моделювання ситуацій та їх адекватної оцінки, аналізу та розв’язання; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, неточний, стислий; повна відсутність переконливості в викладенні матеріалу.

Критерії виставлення оцінок при проведенні підсумкового контролю: оцінка “*зараховано*” виставляється якщо студент виявив достатньо повні знання курсу; вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні поняття з професійною діяльністю, засвідчив уміння критично оцінювати варіативні підходи щодо сутності поставлених питань, дає правильні, хоча і не завжди повні відповіді на поставлені запитання; оволодів взагалі навиками застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях; здебільшого правильно розв’язує життєві і професійні питання; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень; матеріал викладає не завжди логічно, послідовно і переконливо.

Оцінка “*не зараховано*” виставляється якщо студент виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; не вміє пов’язати теорію з практичною діяльністю; відсутні навички проектування й моделювання ситуацій та їх адекватної оцінки, аналізу та розв’язання; виклад матеріалу

непослідовний, нелогічний, фрагментарний, неточний, стислий; повна відсутність переконливості в викладенні матеріалу.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Європейський союз: історія, сучасність та перспективи співробітництва з Україною

I. Історія становлення Європейського Союзу

II. Інститути ЄС і процес ухвалення рішень.

- 1) Європейська Рада
- 2) Європейський парламент
- 3) Рада Європейського Союзу
- 4) Комісія Європейських Співтовариств
- 5) Суд Європейських співтовариств
- 6) Суд з питань аудиту
- 7) Економічний і соціальний комітет. Комітет регіонів

III. Відносини Україна – Європейський Союз

- 1) Загальна характеристика відносин Україна – Європейський Союз
- 2) Пріоритети співробітництва між Україною та ЄС

IV. Правова основа відносин між Україною та ЄС - Угода про партнерство та співробітництво

- 1) Загальна характеристика правових відносин між Україною та ЄС - Угода про партнерство та співробітництво

- 2) Інституції Угоди про партнерство та співробітництво

V. Взаємини Україна - Рада Європи

- 1) Процес вступу України до Ради Європи
- 2) Членство України в Раді Європи
- 3) Перспективи співробітництва України з РЄ:

Історія становлення Європейського Союзу

ЄС (European Union, EU) – об'єднання європейських держав, що беруть участь в процесі європейської інтеграції. Попередниками ЄС були: 1951–1957 – Європейське співтовариство вугілля і сталі (ЄОВС); 1957–1967 – Європейське економічне співтовариство (ЄЕС); 1967–1992 – Європейські співтовариства (ЄЕС, Євроатом, ЄОВС); з листопада 1993 – Європейський Союз. Назва «Європейські Співтовариства» часто застосовується стосовно всіх етапів розвитку ЄС.

Договір про Європейський Союз вступив в силу з висновком Маастріхтських угод 1 листопада 1993 року, після ратифікації всіма тодішніми 12 державами-членами. З 1994 року до ЄС вступили Фінляндія, Швеція і Австрія. У 2004 членами ЄС стали Естонія, Латвія, Литва, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Словенія, Кіпр, Мальта.

ЄС включає зараз 25 країн: Бельгію, Італію, Люксембург, Нідерланди, Німеччину, Францію, Данію, Ірландію, Великобританію, Грецію, Іспанію, Португалію, Австрію, Фінляндію, Швецію, Польщу, Чехію, Угорщину, Словаччину, Литву, Латвію, Естонію, Словенію, Кіпр, Мальту.

Подальше розширення Євросоюзу — входження в нього Болгарії і Румунії — відбудеться 1 січня 2007 року.

17 грудня 2005 року офіційний статус кандидата на вступ в ЄС був наданий Македонії.

21 лютого 2005 року Європейський Союз підписав план дій з Україною. Ймовірно, це стало результатом того, що до влади на Україні прийшли сили, зовнішньополітична стратегія яких направлена на вступ до Євросоюзу. В той же час, на думку керівництва ЄС, про повноправне членство України в Євросоюзі поки говорити не варто, оскільки новій владі необхідно зробити дуже багато, щоб довести, що на Україні існує повноцінна демократія, що відповідає європейським стандартам, і провести політичні, економічні і соціальні реформи.

Кандидати в учасники союзу і «відмовники»

Далеко не всі країни Європи мають намір брати участь в європейському інтеграційному процесі. Двічі на національних референдумах (1972 і 1994) відкидало пропозицію про вступ в ЄС населення *Норвегії*. Наступний референдум по вступу в ЄС відбудеться в цій країні не раніше 2007.

Не входить до складу ЄС *Ісландія*. Відповідно до своєї Конституції є нейтральною і не входить ні в які блоки Швейцарія, яка, проте приєдналася до Шенгенської угоди з 1 січня 2007.

Малі держави Європи — *Андорра, Ватикан, Ліхтенштейн, Монако, Сан-Маріно* не є членами ЄС.

Не входять до складу ЄС країни, що мають автономний статус, у складі Данії Гренландія (вийшла після референдуму 1985) і *Фарерські острови*, обмежено і не в повному об'ємі беруть участь в ЄС фінська автономія Аландські острови і заморська територія Великобританії — Гібралтар, інші залежні території Великобританії — Мен і Джерсе зовсім не входять до складу ЄС.

У *Данії* народ проголосував на референдумі про входження в Європейський Союз (про підписання Маастріхтського договору) лише після обіцянок уряду не переходити на єдину валюту Євро, тому в Данії до цих пір в обігу датські крони.

Визначений термін початку переговорів про вступ з Хорватією, наданий офіційний статус кандидата в члени ЄС *Македонії*, що практично гарантує вступ цих країн ЄС.

Також підписаний ряд документів, що відносяться до Туреччини і України, але конкретні перспективи вступу в ЄС цих держав поки що не ясні.

Про свій намір вступити в ЄС неодноразово заявляло також нове керівництво *Грузії*, але ніяких конкретних документів, які забезпечували б хоч би початок переговорного процесу з цього питання, поки що не підписано і, швидше за все, не буде підписано до тих пір, поки не буде врегульований конфлікт з невизнаними державами Південна Осетія і Абхазія.

Аналогічна проблема з просуванням до євроінтеграції існує і у *Молдавії* — керівництво невизнаної Придністровської Молдавської Республіки не підтримує прагнення Молдавії вступити в Євросоюз. В даний час перспективи вступу Молдавії в ЄС вельми туманні.

Слід зазначити, що ЄС має досвід по ухваленню в свій склад Кіпру, що також не володіє повним контролем над територією, що офіційно визнається

за ним. Проте вступ Кіпру в ЄС відбувся після референдуму, що проводився одночасно в обох частинах острова, і тоді як населення невизнаної Турецької Республіки Північного Кіпру в більшості своїй проголосувало за реінтеграцію острова в єдину державу, процес об'єднання був заблокований саме грецькою стороною, що у результаті вступила в ЄС поодиночі.

Неясні перспективи вступу до Євросоюзу таких держав Балканського півострова, як *Албанія і Боснія*, у зв'язку з їх низьким рівнем економічного розвитку і нестабільною політичною обстановкою. Тим більше це можна сказати про Сербію, чия провінція Косово в даний час знаходиться під міжнародним протекторатом НАТО і ООН. *Чорногорія*, що вийшла в результаті референдуму з союзу з *Сербією*, відкрито заявила про своє прагнення до євроінтеграції і питання про терміни і порядок вступу цієї республіки в ЄС.

З інших держав, що повністю або частково знаходяться в Європі, не вели ніяких переговорів і не робили ніяких спроб почати процес євроінтеграції: *Азербайджан, Вірменія, Білорусія, Казахстан*.

З країн, що знаходяться за межами Європейського Континенту, неодноразово заявляли про свої євроінтеграційні наміри африканські держави *Марокко і Кабо-верде* (колишні Острови Зеленого мису) — остання при політичній підтримці своєї колишньої метрополії — Португалії, в березні 2005 почала офіційні спроби подати заявку на вступ.

Регулярно розповсюджуються чутки про можливий початок руху до повного вступу в ЄС *Тунісу, Алжиру і Ізраїлю*, проте поки що таку перспективу слід було б вважати примарною. Поки що цим країнам, а також *Єгипту, Йорданії, Лівану, Сирії, Палестинській національній адміністрації* і згаданому вище *Марокко* як компромісна міра запропонована участь в програмі «*партнери-сусіди*», що передбачає отримання в якомусь віддаленому майбутньому статусу асоційованих членів ЄС.

Основні цілі Європейського Союзу:

- введення європейського громадянства;
- забезпечення свободи, безпеки і законності;
- сприяння економічному і соціальному прогресу;
- зміцнення ролі Європи в світі.

Чисельність населення країн, що входять в ЄС на 1 січня 2003 склала 378, 5 млн. чоловік, загальна площа – 3236, 2 тис. кв. км.

Офіційними мовами ЄС є державні мови країн-членів: англійська, грецька, іспанська (каталанська), італійська, німецька, нідерландська, португальська, фінська, фламандська, французька, шведська.

ЄС має власну **офіційну символіку** – прапор і гімн. Прапор затверджений в 1986 і є синім полотнищем у формі прямокутника із співвідношенням довжини і висоти 1,5:1, в центрі якого розташовано по колу 12 золотих зірок. Вперше цей прапор був піднятий перед будівлею Європейської комісії в Брюсселі 29 травня 1986. Гімн ЄС – Ода радості Людвіга ван Бетховена, фрагмент його Дев'ятої симфонії (яка також є і гімном іншої загальноєвропейської організації – Ради Європи).

Хоча ЄС не має *офіційної столиці* (країни-члени є по черзі головами Співтовариства протягом півроку згідно латинському алфавіту), більшість основних інститутів ЄС розташовані в Брюсселі (Бельгія). Крім цього деякі органи ЄС знаходяться в Люксембурзі, Страсбурзі, Франкфурті-на-Майні і інших крупних містах.

12 держав-членів ЄС (окрім Великобританії, Данії і Швеції), ті, що входять в Економічний і валютний союз (ЕВС), крім загальних органів і законодавства Співтовариства, мають єдину валюту – євро.

II. Інститути ЄС і процес ухвалення рішень.

- 1) Європейська Рада**
- 2) Європейський парламент**
- 3) Рада Європейського Союзу**
- 4) Комісія Європейських Співтовариств**
- 5) Суд Європейських співтовариств**
- 6) Суд з питань аудиту**
- 7) Економічний і соціальний комітет**
- 8) Комітет регіонів**

Для реалізації своєї політики ЄС має розгалужену інституційну структуру, елементи якої формуються двома способами: одні інститути складаються з осіб, що діють як офіційні представники держав-членів; інші – з осіб, пропонованих національними урядами, що діють від імені всього Співтовариства. Органи Європейського Союзу складаються з органів співтовариств.

На вищому рівні діяльністю і розвитком Союзу управляє Європейська Рада (The European Council).

Європейська Рада (European Council) утворена в 1974, а з 1986 його статус був офіційно закріплений в Єдиному європейському акті. У його склад входять керівники держав і урядів країн-членів ЄС, а також голова Європейської комісії. Його завдання - стимулювати розвиток Союзу і намічати загальну політичну лінію розвитку. За регламентом, Європейська рада засідає двічі в рік, а фактично – чотири рази на рік (по дві зустрічі на кожне піврічне головування країни-члена). В ході цих зустрічей обговорюються загальна ситуація і найважливіші політичні проблеми Союзу, а також стан світової економіки і міжнародних відносин, визначаються пріоритетні напрями діяльності, приймаються програми і рішення стратегічного характеру. Засідання відбуваються під головуванням керівника або прем'єр-міністра тієї держави, яка в дане півріччя головує в Раді. Підсумки дискусій і ухвалені рішення доводяться до загальних зборів у вигляді відповідних політичних висновків головуючої сторони (Presidency conclusions). Формально, це політичний документ, який в подальшому трансформується в правові акти і рішення, що приймаються відповідними інститутами ЄС.

Основними інститутами Союзу є Європейський парламент (The European Parliament), Рада Європейського Союзу (The Council), Комісія Європейських Співтовариств (The Commission), і Суд Європейських

Співтовариств (The Court of Justice). Комісія і Суд, а частково і Парламент, представляють виключно союзні інтереси. Досягненню національної мети, у свою чергу, сприяє Рада. Є також допоміжні і консультативні органи: Економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів і Рахункова палата (або Палата аудиторів).

Європейський парламент (European Parliament) – консультативно-законодавчий орган ЄС.

Функції. Здійснює функції консультацій і контролю; затверджує бюджет і укладає міждержавні угоди; схвалює або вносить поправки до правових актів, що приймаються, і бюджету ЄС.

Повноваження в області контролю. Комісія підзвітна Парламенту. Парламент може приймати санкції відносно Комісії, наприклад, винести їй вотум недовіри, примусити її піти у відставку. Парламенту відведена провідна роль при призначенні голови і членів Комісії. Парламент контролює діяльність Ради за допомогою розгляду програм і звітів головуючої в Раді держави-члена.

Законодавчі повноваження. Римський договір 1957 відводив Парламенту виключно консультативну роль. З часом його повноваження були значно розширені. Сучасний процес законотворчості в ЄС передбачає участь Європарламенту в законодавчому процесі через обов'язкові процедури взаємодії Комісії і Ради з Парламентом. Існують три основні процедури: консультації, сумісне ухвалення рішень, вияв згоди.

Повноваження в області бюджету. Процедура ухвалення бюджету, що передбачає два читання в Парламенті, дозволяє йому вносити поправки до розробленого Радою проекту. У виняткових випадках Парламент, якщо його думка не була врахована, може відхилити бюджет в цілому. Він дає висновок про діяльність Комісії, пов'язані з виконанням бюджету (на основі висновків Палати аудиторів).

Склад. Після прийому в Союз нових країн-членів, він налічує 732 депутати. Число представників, що обираються в кожній державі-членові, повинне відповідати числу голосів кожної країни в органах ЄС. З 1979 парламент обирається прямим голосуванням. Термін повноважень депутатів складає п'ять років. Останні вибори відбулися в червні 2004.

Місце і час проведення сесій. Щомісячні пленарні сесії проходять в Страсбурзі, додаткові сесії і засідання комісій – в Брюсселі. Генеральний секретаріат працює в Люксембурзі.

Організаційна структура. У Європарламенті представлені як європейські партії, так і парламентські фракції, що є політичними альянсами менш крупних партій. У політичному спектрі Євросоюзу виділяються два крила: «Праві» – християнсько-демократичні партії, консерватори, ліберали і націоналісти і «Ліві» – соціалісти, об'єднані ліві і «зелені». Діяльність Парламенту здійснюється під керівництвом Бюро, що складається з голови і 14 віце-голів, що обираються на два з половиною роки. Порядки денні сесій визначає Конференція голів. Крім пленарних засідань депутати працюють в 20 комісіях, що відають окремими напрямками діяльності ЄС.

Міжпарламентські делегації підтримують зв'язки з національними парламентами всього світу.

Рада ЄС (Рада міністрів) – (Council) найвищий законодавчий орган ЄС.

Функції. Рада має право ухвалювати рішення, забезпечує координацію загальної економічної політики держав-членів, здійснює загальне керівництво бюджетом (спільно з Парламентом), укладає міжнародні угоди. Складається з представників держав-членів ЄС в ранзі міністрів національних урядів. Фактично існує більше 25 різних галузевих Рад.

Організаційна структура. Підготовка сесій Ради здійснюється в Брюсселі Комітетом постійних представників держав – КОРЕПЕР (COREPER) у складі розділів національних делегацій при Співтоваристві. КОРЕПЕР проводить попереднє обговорення питань, що виносяться на Раду, що забезпечує безперервність функціонування останнього. Генеральний секретаріат, що також працює в Брюсселі, готує рішення Ради і стежить за їх виконанням.

У Раді представлений один міністр з кожної держави-члена. Проте число голосів членів Ради залежить від розміру і економічного значення країни. Всі питання, що висувуються на Раді, обговорюються в Комітеті постійних представників держав-членів (Coreper), що полягає, в основному, з послів.

Підготовка питань, до розгляду їх в Комітеті постійних представників, ведеться в комітетах і робочих групах. У обговоренні питань в робочих групах беруть участь експерти центральних адміністрацій і представництв держав-членів. У робочих групах всі пропозиції проходять ретельну перевірку, і в Комітет постійних представників передаються лише ті питання, про які не досягли одноголосності в робочих групах. Узгоджені питання, як правило, не розглядаються Комітетом постійних представників. З Комітету постійних представників на спеціальний розгляд Радою переходять лише питання, що залишилися відкритими в Комітеті постійних представників. З погляду Ради головний упор в процесі ухвалення рішень робиться на підготовці питань в робочих групах. У них представники держав-членів, природно, діють в рамках повноважень, наданих їх міністрами.

Комісія Європейських Співтовариств (European Commission) – виконавський орган ЄС, що має одночасно право законодавчої ініціативи.

Функції. Комісії належить право законодавчої ініціативи: вона розробляє законодавчі пропозиції і направляє їх в Раду, контролює подальший процес законотворчості; стежить за застосуванням законодавчих актів, прийнятих Радою. У випадках порушень може удатися до санкцій, – наприклад, передати справу до Суду. Вона має право ухвалювати самостійні рішення в таких сферах як сільське господарство, торгівля, конкуренція, транспорт, функціонування єдиного внутрішнього ринку, захист навколишнього середовища та ін.; виконує бюджет і управляє фондами ЄС. Крім того, Європейська комісія виконує дипломатичні функції ЄС за кордоном, маючи в своєму розпорядженні мережу представництв (у тому числі і в Києві).

Склад. Комісія складається з 30 членів (по двох представників від Франції, Німеччини, Італії, Іспанії і Великобританії, поодинці – від решти держав-членів). Вони призначаються на п'ять років національними урядами, але повністю незалежні у виконанні своїх обов'язків. Кандидатури затверджуються Європейським парламентом. З 2005 року, згідно з Ніццький редакції Договору про ЄС, була запроваджена система спрощення принципу формування Комісії (замість принципу представництва держав вводиться система ротації). Передбачається посилення її відповідальності перед Європейським парламентом.

Організаційна структура. Комісія складається з 26 генерального директорату (Directorate-General), що відає окремими напрямками діяльності ЄС, включаючи відносини з третіми країнами. Наприклад, Генеральний директорат XVI займається питаннями проведення політики об'єднання, Генеральний директорат VIII – питаннями розвитку співпраці з державами АКТ (Держави Африки, Карібського моря і Тихоокеанського регіону, учасники Ломейських конвенцій). У штаті Комісії налічується 15 тис. службовців – це найбільша установа ЄС.

Місце і час проведення засідань. Комісія збирається один раз в тиждень в Брюсселі.

Суд Європейських співтовариств (Court of Justice of the European Communities).

Функції. Суду ЄС підвідомчі всі питання, пов'язані з виконання норм права Співтовариства. Рішення Суду не можуть бути оскаржені і підлягають безумовного виконання.

Склад. Складається з 25 суддів (поодинці від кожної держави) і дев'яти юридичних радників (число останніх може бути збільшено одноголосним рішенням Ради). Вони призначаються на шестирічний термін урядами держав-членів і незалежні у виконанні своїх обов'язків. Голова Суду обирається суддями на три роки. Кожні три роки відбувається часткове оновлення складу суддів і юридичних радників.

Місце перебування – Люксембург.

У 1989, відповідно до Єдиного європейського акту, в допомогу Суду ЄС додатково установлений Суд першої інстанції (Court of the First Instance). Йому переданий розгляд деяких позовів, що висуваються проти інститутів і органів ЄС окремими особами і компаніями, суперечок, що стосуються правил конкуренції, трудових суперечок, застосування антидемпінгових процедур, розгляд справ, пов'язаних з функціонуванням Договору про ЄОВС. Правовий зміст цих рішень може бути оскаржений в Суді ЄС. Суд першої інстанції складається з 25 суддів, що призначаються таким же чином, як і Суд ЄС.

Суд з питань аудиту або Рахункова палата (Палата аудиторів) (The Court of Auditors). Створена в 1975 для аудиторської перевірки бюджету ЄС і його установ. Суд з питань аудиту контролює витрату видатків і управління робочих органів.

Функції. Перевіряє звіти про доходи і витрати ЄС і всіх його інститутів і органів, що мають доступ до фондів ЄС; стежить за якістю управління фінансами; після завершення кожного фінансового року складає доповідь про свою роботу, а також представляє Європарламенту і Раді висновку або зауваження з окремих питань (на прохання інститутів або за власною ініціативою); допомагає Європарламенту контролювати виконання бюджету ЄС.

Склад. Палата складається з представників держав-членів (поодиноці від кожної держави-члена). Вони призначаються Радою одноголосним рішенням на шестирічний термін і повністю незалежні у виконанні своїх обов'язків.

Місце перебування – Люксембург.

Крім Парламенту, представницькими органами є Комітет з регіонів і Комітет з економічних і соціальних питань, які дають Раді і Комісії висновки, що не зобов'язують останніх.

Економічний і соціальний комітет (Economic and Social Committee) – консультативний орган ЄС. Утворений відповідно до Римського договору.

Функції. Консультує Раду і Комісію з питань соціально-економічної політики ЄС. Представляє різні сфери економіки і соціальні групи (працедавців, осіб найманої праці і вільних професій, зайнятих в промисловості, сільському господарстві, сфері обслуговування, а також представників громадських організацій).

Склад. Складається з 344 членів, званих радниками. Члени Комітету призначаються Радою одноголосним рішенням строком на 4 роки. Комітет вибирає з числа своїх членів Голову строком на 2 роки.

Місце проведення засідань. Комітет збирається 1 раз на місяць в Брюсселі.

Комітет регіонів (Committee of the Regions). Комітет регіонів є консультативним органом, що забезпечує представництво регіональних і місцевих адміністрацій в роботі ЄС. Комітет установлений відповідно до Маастріхтським договором і діє з березня 1994 р.

Функції. Консультує Раду і Комісію і дає висновки з усіх питань, що зачіпає інтереси регіонів.

Склад. Складається з 344 членів, що представляють регіональні і місцеві органи, але повністю незалежних у виконанні своїх обов'язків. Кількість членів від кожної країни таке ж, як і в Економічному і соціальному комітеті. Кандидатури затверджуються Радою одноголосним рішенням за пропозиціями держав-членів строком на 4 роки. Комітет вибирає з числа своїх членів Голову і інших посадовців строком на 2 роки.

Місце проведення сесій. Пленарні сесії проходять в Брюсселі 5 разів на рік.

У організаційну структуру ЄС входять також Європейський центральний банк, Європейський інвестиційний банк, інститут Європейського омбудсмена, що займається скаргами громадян щодо поганого управління якого-небудь інституту або органу ЄС, а також 15

спеціалізованих агентств і органів (наприклад – Європейський моніторинг центр по боротьбі з расизмом і ксенофобією, Європол, Євроюст).

Спільно з центральними банками держав-членів **Центральний банк Європи** складає центральну банківську систему Європи. Очікується, що з часом Центральний банк Європи матиме виняткове право на емісію білетів державної скарбівниць.

III. Відносини Україна – Європейський Союз

1) Загальна характеристика відносин Україна – Європейський Союз

2) Пріоритети співробітництва між Україною та ЄС

1). Загальна характеристика відносин Україна – Європейський Союз

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуєчої в ЄС країни, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

Правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво (УПС) від 16 червня 1994 року (набула чинності 1 березня 1998 року), яка започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань.

Стратегія євроінтеграційного поступу України та кроки щодо наближення до членства в Євросоюзі були окреслені у Посланні Президента України до Верховної Ради "Європейський вибір".

Партнерський діалог Україна-ЄС розвивається під час проведення щорічних засідань Самміту Україна-ЄС за участю Президента України; Ради з питань співробітництва за участю Прем'єр-міністра України; Комітету з питань співробітництва; Комітету парламентського співробітництва; регулярних консультацій Україна-Трійка ЄС, постійних експертних консультацій. Між Україною та ЄС щорічно відбувається понад 80 офіційних зустрічей та консультацій на високому та експертному рівнях.

Нинішній розвиток політичного діалогу між Україною та ЄС базується на впровадженні Україною Стратегії інтеграції до ЄС, виконанні сторонами УПС та опрацюванні Плану дій в рамках Європейської політики сусідства. Україна виходить з того, що реалізація зазначеного документа має сприяти посиленню співпраці між Україною та ЄС в умовах розширення, створити необхідні умови для переходу в майбутньому до якісно нового рівня відносин з ЄС. Належна імплементація Плану дій повинна також сприяти поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС та створити передумови для започаткування з ЄС зони вільної торгівлі. Кінцевою політичною метою Плану дій має стати укладення нової посиленої угоди з ЄС.

Залишаючись поза межами Євросоюзу, Україна успішно асоціюється з процесом здійснення спільної європейської політики безпеки та оборони (ЄПБО). Україна бере участь у Поліцейських місіях ЄС в Боснії і Герцеговині та Республіці Македонія.

ЄС визнає також важливу роль України у підтриманні безпеки і стабільності на континенті, а також її високий промислово-технологічний потенціал у військовій сфері, що підтверджується практикою запрошення України до проведення військових навчань за участю підрозділів ЄС.

Динамічно розвивається торговельно-економічне співробітництво між Україною та Європейським Союзом. З року в рік стабільно зростає двосторонній зовнішньоторговельний оборот та прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в українську економіку. На сьогодні ЄС є найбільшим зовнішньоторговельним партнером України у світі (на 25 країн-членів ЄС припадає 33% зовнішньоторговельного обороту України).

У червні 2004 року відбулося парафування Угоди між Європейським Співтовариством та Кабінетом Міністрів України про торгівлю деякими сталеливарними виробами. Завершується процес опрацювання зі сторони ЄС питання щодо відповідності економіки України критеріям ринковості в рамках антидемпінгового законодавства ЄС.

Україна та ЄС активно співпрацюють у рамках Робочої групи з питань розгляду заявки України на вступ до СОТ. ЄС на постійній основі підтримує Україну як у багатосторонньому, так і двосторонньому переговорному процесі у рамках СОТ. Після підписання у 2003 році Двостороннього протоколу щодо доступу до ринків товарів та послуг в рамках СОТ сторони розпочали роботу над розробленням та узгодженням проекту Звіту Робочої групи.

В останні роки помітно активізувалося співробітництво України та ЄС в галузі енергетики, в тому числі ядерної, сільського господарства та охорони навколишнього середовища. Поступово зростає політична та фінансова допомога Україні з боку ЄС у вирішенні наболілих проблем в енергетичному секторі та подоланні наслідків аварії на Чорнобильській станції.

За підтримки ЄС здійснюється також реформування системи управління газотранспортною системою України, проведення технічного аудиту нафтотерміналу „Південний” та техніко-економічного обґрунтування для проекту транспортування каспійської нафти нафтопроводом Одеса-Броди-Гданськ, підтримується розвиток альтернативної енергетики в Україні, модернізація вугільної промисловості тощо.

Починаючи з 1991 року, Європейський Союз надає значну технічну, гуманітарну та макрофінансову допомогу Україні. На сьогодні загальний обсяг допомоги, наданої Україні з боку ЄС, складає понад 1 млрд. євро.

З огляду на значний космічний технічний та технологічний потенціал України, перспективним напрямом співробітництва України та ЄС є сфера космічних досліджень. У жовтні 2004 року Рада ЄС з питань транспорту, телекомунікацій та енергетики схвалила початок переговорів з Україною щодо її приєднання до амбіційного проекту європейської супутникової навігаційної системи Galileo. Планується, що Україна укладе угоду про співробітництво щодо даного проекту з ЄС. Угода включатиме співробітництво у технічних питаннях, сфері наукових досліджень, зокрема стандартизації, моніторингу, а також братиме участь у фінансуванні проекту.

Україна активно взаємодіє з ЄС у сфері боротьби з нелегальною міграцією, реадмісії, боротьби з організованою злочинністю і тероризмом, здійснює активне реформування прикордонного менеджменту, міграційно-візової політики та відповідної правової бази.

В контексті розширення ЄС Україна прагне не допустити появи нових розподільчих ліній в Європі та виступає за забезпечення недискримінаційного порядку в'їзду до країн-членів ЄС своїх громадян. Робота на цьому напрямі, зокрема, передбачає перспективне запровадження довгострокових багаторазових віз для громадян України, які на постійній основі беруть участь у економічних, культурних, спортивних, наукових і навчальних обмінах з ЄС; полегшення порядку перетину кордону для громадян України, що мешкають в прикордонних з ЄС районах, а в довгостроковій перспективі - спрощення візового режиму ЄС для всіх категорій українських громадян.

Євроінтеграція є головним зовнішньополітичним пріоритетом України, а євроінтеграційна ідея, яка набуває дедалі ширшої підтримки в українському суспільстві, поступово стає чинником не лише зовнішньої, але й внутрішньої політики України.

2).Пріоритети співробітництва між Україною та ЄС

Щорічно Радою з питань співробітництва між Україною та ЄС, з урахуванням стану виконання пріоритетів, визначених на попередньому засіданні, схвалюються пріоритетні напрямки двостороннього співробітництва в рамках імплементації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС на наступний період.

На Шостому засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС (18 березня 2003 р. м. Брюссель) Сторони визначили 7 пріоритетів імплементації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС:

1. Енергетика. Цей пріоритет охоплюватиме реформу енергетичного сектору, включаючи приватизацію енергогенеруючого та розподільчого сектору та реформу вугільного сектору, продовження співробітництва у сфері відновлювальної енергетики та енергоефективності; інфраструктура транспортування енергоресурсів, особливо транзит газу; ядерна безпека і пов'язані з цим питання, включаючи закриття ЧАЕС та допомогу ЄС та країн Великої сімки у цьому секторі.

2. Торгівля та інвестиції. Сторони концентруватимуть роботу на заходах з метою пришвидшення переговорного процесу по вступу України до СОТ, включаючи прийняття та впровадження міжнародних стандартів і технічного регулювання, посилення захисту прав інтелектуальної власності відповідно до правил УПС та СОТ. Маючи на увазі зазначене та з метою сприяння загальному інвестиційному клімату, сторони продовжуватимуть докладати зусилля задля вирішення проблемних питань у торгівлі та у сфері інвестицій.

3. Юстиція і внутрішні справи. Співробітництво концентруватиметься на впровадженні Плану дій ЄС, прийнятого Радою та затвердженого

Україною. Це включатиме підготовку та здійснення таблиці впровадження, моніторингу, оцінки та визначення щорічних пріоритетів. Пріоритети концентруватимуться на переговорах щодо угоди про реадмісію; посиленні менеджменту кордонів, включаючи розвиток прикордонної інфраструктури, питаннях міграції, судовій реформі, верховенстві права, боротьбі з організованою злочинністю у всіх її формах, а також боротьбі з тероризмом. Сторони також обговорюватимуть питання, які торкаються розширення ЄС, включаючи питання віз.

4. Наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС є ключовою метою і буде відображеною у технічній допомозі ЄС.

5. Охорона навколишнього середовища. На додаток до співробітництва у сфері ядерної безпеки сторони мають намір концентрувати роботу насамперед на впровадженні Кіотського протоколу. Співробітництво також включатиме проблеми, пов'язані з погіршенням екологічної ситуації на Дунаї та на Чорному морі, включаючи очищення стічних вод, та підготовку до Конференції міністрів навколишнього середовища у Києві у 2003 році.

6. Співробітництво у транспортній сфері включатиме подальшу інтеграцію української транспортної інфраструктури, зокрема портів, до європейської транспортної мережі в рамках панєвропейських транспортних коридорів, Чорноморського Панєвропейського транспортного простору ПЕТРА та ТРАСЕКА.

7. З метою належного вирішення всіх питань у пріоритетних сферах співробітництва та з огляду на розширення ЄС, особлива важливість надаватиметься посиленню регіонального та транскордонного співробітництва.

На основі двосторонньої Угоди про співробітництво у сфері науки і техніки, що була підписана у 2002 році, Сторони розвиватимуть далі співробітництво у даній галузі, а також вивчатимуть можливості для співробітництва у сфері досліджень космосу.

IV. Правова основа відносин між Україною та ЄС - Угода про партнерство та співробітництво

1) Загальна характеристика правових відносин між Україною та ЄС - Угода про партнерство та співробітництво

2) Інституції Угоди про партнерство та співробітництво

1). Загальна характеристика правових відносин між Україною та ЄС - Угода про партнерство та співробітництво

Євроінтеграція є головним та незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України. Президент України у Посланні до Верховної Ради України у червні 2002 року визначив європейську інтеграцію стрижнем стратегії економічного та соціального розвитку України на наступне десятиріччя.

Нинішній розвиток політичного діалогу між Україною та ЄС базується на впровадженні Україною Стратегії інтеграції до ЄС, виконанні сторонами УПС та **опрацюванні Плану дій в рамках Європейської політики сусідства**. Україна виходить з того, що реалізація зазначеного документа має

сприяти посиленню співпраці між Україною та ЄС в умовах розширення, створити необхідні умови для переходу в майбутньому до якісно нового рівня відносин з ЄС. Належна імплементація ПД повинна також сприяти поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС та створити передумови для започаткування з ЄС зони вільної торгівлі. Кінцевою політичною метою ПД має стати укладення нової посиленої угоди з ЄС. Зміцненню правової основи цієї співпраці слугуватиме укладення Угоди про участь України в операціях Європейського Союзу з врегулювання кризових ситуацій.

Своє головне завдання Україна на сьогоднішньому етапі вбачає в утвердженні європейських цінностей і стандартів в політиці, економіці, соціальній сфері. У цьому - запорука суспільної стабільності і сталого розвитку нашої держави.

Правовою основою відносин між Україною та ЄС є **Угода про партнерство та співробітництво (УПС)** від 16 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.), яка започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань.

На сьогодні в рамках УПС визначено 7 пріоритетів співпраці між Україною та ЄС: енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу.

Основними цілями УПС є розвиток тісних політичних стосунків між Україною та ЄС шляхом постійного діалогу з політичних питань, сприяння розвитку торгівлі та інвестицій, забезпечення підґрунтя для взаємовигідного економічного, соціального фінансового, громадського, науково-технологічного та культурного співробітництва, а також підтримки зусиль України щодо зміцнення демократії, розвитку її економіки, а також завершення переходу до ринкової економіки.

2).Інституції Угоди про партнерство та співробітництво

У відповідності до Угоди, сторони встановили і підтримують регулярний політичний діалог: проводяться переговори на найвищому політичному рівні в рамках самітів, для спостереження за впровадженням Угоди згідно з положеннями УПС створено Раду з питань співробітництва, яка проводиться на міністерському рівні щонайменше раз на рік. Раді з питань співробітництва у виконанні нею її обов'язків допомагає Комітет з питань співробітництва. Політичний діалог на парламентському рівні здійснюється в рамках Комітету парламентського співробітництва.

Згідно з УПС, Рада з питань співробітництва може приймати рішення про створення будь-якого іншого спеціального комітету чи органу для надання їй допомоги у виконанні її обов'язків і вона визначає склад та обов'язки таких комітетів або органів і порядок їх діяльності.

На сьогодні в рамках Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС створено та діють 4 підкомітети, а також 3 робочі групи (в рамках Підкомітету 3):

1. Підкомітет з питань торгівлі та інвестицій.
2. Підкомітет з питань фінансів, економіки та статистики.
3. Підкомітет з питань транспорту та енергетики, співробітництва у цивільному та ядерному секторі, охорони довкілля, освіти, навчання та технологій.

- Робоча група з питань відновлювальної енергетики та енергоефективності.

- Робоча група з питань змін клімату.
- Робоча група з питань енергетичних стратегій.

4. Підкомітет з митних питань, транскордонного співробітництва, боротьби з нелегальною міграцією, відмиванням грошей та наркобізнесом

V. Взаємини Україна - Рада Європи

- 1) Процес вступу України до Ради Європи
- 2) Членство України в Раді Європи
- 3) Перспективи співробітництва України з РЄ:

1). Процес вступу України до Ради Європи

З огляду на те, що вступ країни до РЄ свідчить про її демократичний вибір, послідовність у проведенні реформ, спрямованих на захист прав людини та зміцнення демократичних інститутів, **14 липня 1992 р.** Україна заявила про своє бажання приєднатися до РЄ.

16 вересня 1992 р. Верховній Раді України було надано статус "спеціально запрошеного гостя" у Парламентській асамблеї РЄ (ПАРЄ). Резолюцією (92) 29 від **23 вересня 1992 р.** Комітет міністрів РЄ доручив ПАРЄ підготувати висновок стосовно ступеня готовності України до вступу у РЄ відповідно до положень Статутної Резолюції (51) 30 А.

З моменту проголошення Україною наміру набути членства в РЄ співробітництво між Україною та цією міжнародною організацією на урядовому та парламентському рівнях значно активізувалося. Депутати Верховної Ради України брали активну участь у роботі ПАРЄ. Основною формою співпраці на урядовому рівні стала участь представників України в робочих органах Комітету міністрів РЄ. Експерти України залучалися до розробки Рамкової конвенції про захист національних меншин та Європейської хартії регіональних мов або мов меншин.

До набуття членства в РЄ Україна стала стороною кількох конвенцій цієї організації, зокрема Європейської культурної конвенції, Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства.

У **вересні 1995 р.** Україна приєдналась до шести Конвенцій РЄ у галузі боротьби зі злочинністю. **15 вересня 1995 р.** Україною була підписана Рамкова конвенція про захист національних меншин.

У цей період РЄ, зокрема Європейська комісія "За демократію через право" (Венеціанська комісія), провела правову експертизу проектів окремих статей нової Конституції України, проектів Сімейного та Адміністративного

кодексів України, проекту Закону України про місцеві ради народних депутатів.

15 вересня 1995 р. у Києві було відкрито Центр інформації та документації РЄ на базі Української Правничої Фундації. З цієї нагоди в Україні перебував Генеральний секретар РЄ Д.Таршис. Діяльність Центру інформації та документації РЄ сприяє розповсюдженню серед населення нашої країни основних цінностей Ради Європи.

26 вересня 1995 р. під час вересневої частини сесії 1995 р. **ПАРЄ ухвалила позитивний висновок щодо заявки України на вступ до Ради Європи** (Висновок ПАРЄ N 190 (1995)). Одним з головних факторів, що вплинув на ухвалення цього висновку, була підготовка відповідей органів державної влади України на запит Комітету ПАРЄ з політичних питань, які були надіслані до Страсбурга спільно Президентом України, Головою Верховної Ради України та Прем'єр-міністром України. Було надано вичерпну інформацію про стан та перспективи розвитку конституційно-правових перетворень у державі. Зазначений висновок ПАРЄ містить в собі низку зобов'язань України щодо впровадження у національне законодавство норм та стандартів РЄ. В Асамблеї України надано 12 місць. У роботі згаданої частини сесії ПАРЄ взяла участь делегація Верховної Ради України на чолі з Головою Верховної Ради України.

Визначною подією з точки зору завершення складної і тривалої (понад три роки) процедури вступу України до РЄ стало засідання Комітету міністрів РЄ, яке відбулося 19 жовтня 1995 р. На підставі винесеного 26 вересня висновку, **Комітет міністрів РЄ одностайно ухвалив резолюцію про запрошення України стати 37-м членом організації** і приєднатися до її Статуту.

31 жовтня 1995 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України про приєднання до Статуту Ради Європи.

9 листопада 1995 р. відбулась урочиста церемонія вступу України до РЄ, в якій взяла участь делегація України на чолі з Прем'єр-міністром України. Вступ України до РЄ засвідчив визнання з боку європейської спільноти прогресивних політичних та економічних реформ, здійснених нашою державою за порівняно короткий строк.

2).Членство України в Раді Європи

Набувши членства в РЄ, Україна взяла на себе низку зобов'язань у галузі реформування чинного законодавства на основі норм та стандартів РЄ, зокрема прийняти відповідні закони та приєднатися до ряду конвенцій. При цьому РЄ висловила готовність надавати всебічну експертну допомогу.

9 листопада 1995 р. Генеральний секретар РЄ Д.Таршис та член Європейської Комісії Х. Ван дер Брук підписали Спільну програму Комісії європейських співтовариств та Ради Європи щодо реформування правової системи, місцевого самоврядування та удосконалення системи правозастосування в Україні. Лише з 1996 по 1997 рр. загальний обсяг фінансування цього проекту з боку ЄС та РЄ становив близько 3 млн. дол. США. З метою проведення детального аналізу стану виконання цієї Спільної

програми та обговорення нових спільних заходів в її рамках у березні 1996 р. і лютому 1997 р. у Києві, у червні 1998 р. та квітні 1999 р. у Страсбурзі відбулися засідання Керівного комітету з нагляду за виконанням згаданої Програми.

РЄ вивчає проблеми, з якими зіткнулася Україна на шляху демократичних перетворень, допомагає у розробці відповідних рекомендацій, а також намагається залучити європейські країни до їх вирішення. **26 січня 1996 р.** ПАРЕ прийняла Резолюцію 1078 (1996) про економічну ситуацію в Білорусі, Росії та Україні, де міститься звернення до держав Європи активізувати торговельно-економічні відносини з цими країнами, уникати протекціонізму та адаптувати до нових реалій програми надання їм допомоги. Резолюції ПА РЄ 1087 (1996) від **26 квітня 1996 р.** та 1127 (1997) від **24 червня 1997 р.** були присвячені проблемам ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та уникненню подібної трагедії в майбутньому. Резолюція 1180 (1999) від **28 січня 1999 р.** про економічну ситуацію в Росії та Україні стосується наслідків економічної кризи в цих країнах у 1998 р. Рекомендація 1455 (2000) від **5 квітня 2000 р.** про репатріацію та інтеграцію кримських татар була присвячена вирішенню питань повернення та облаштування в Україні кримськотатарського населення.

На сесії ПАРЕ, яка проходила **23-27 вересня 1996 р.**, на посаду судді від України до Європейського суду з прав людини було обрано В.Г.Буткевича. У **вересні 1998 р.** його було переобрано до нового Європейського суду з прав людини.

На запрошення Голови ПАРЕ Л.Фішер Президент України Л.Кучма **22 - 23 квітня 1996 р.** перебував у Страсбурзі з офіційним візитом, в ході якого провів зустрічі з керівниками Організації та виступив на сесії ПАРЕ. Під час виступу Л.Кучма ознайомив європейських парламентарів з демократичними перетвореннями, соціально-економічним становищем у державі та баченням Україною подальших шляхів розвитку співробітництва з РЄ.

З нагоди 5-ї річниці незалежності України Генеральний секретар РЄ Д.Таршис відвідав Україну з офіційним візитом.

11-14 травня 1997 р. на запрошення Голови Верховної Ради України в Україні перебувала Голова ПАРЕ Л.Фішер, яка зустрілася з керівниками України та відвідала ЧАЕС.

10-11 жовтня 1997 р. у Страсбурзі відбувся Другий самміт глав держав та урядів країн-членів РЄ, в якому взяла участь делегація України на чолі з Президентом Л.Кучмою. Президент України виступив з пропозиціями щодо подальших шляхів розвитку організації:

1. РЄ має підвищити свою роль у політичній сфері і сприяти запобіганню та усуненню конфліктів на континенті, оскільки на даному етапі загрозу міжнародній стабільності та безпеці у більшості випадків становлять проблеми, якими безпосередньо займається Організація, зокрема, порушення прав людини, національні та міжетнічні конфлікти, недосконалість національних правових систем, соціальна нестабільність;

2. з огляду на здобутки РЄ у міжнародно-правовій сфері за піввіковий період існування та напрямки її діяльності, доцільно надати цій організації статус своєрідного правотворчого органу в системі європейських інституцій;

3. РЄ повинна надалі розвивати співпрацю з провідними європейськими інституціями - ЄС, ОБСЄ та НАТО;

4. з огляду на демократичні та соціально-економічні реформи, що відбуваються в країнах Центральної та Східної Європи і необхідність залучення до цих процесів РЄ, центрально-східноєвропейський напрям має бути визначений у майбутній стратегії РЄ як пріоритетний.

Іншим аспектом, який зараз знаходиться в центрі уваги РЄ, є розвиток місцевого самоврядування в Україні.

За останні роки в цьому напрямку намітився суттєвий прогрес. Верховною Радою України прийнято Закон України "Про столицю України - місто-герой Київ", який відповідає нормам та стандартам РЄ. У контексті забезпечення імплементації цього закону 30 травня 1999 р. проведено вибори мера Києва, які визнані демократичними та чесними. У Верховній Раді України знаходиться ціла низка законопроектів у сфері місцевого самоврядування, спрямовані на приведення законодавства України у відповідність до положень Європейської хартії місцевого самоврядування, стороною якої з 1998 р. є Україна.

На сесії у **травні 1999 р.** Конгрес місцевих та регіональних рад Європи визнав ці заходи значним прогресом у виконанні Україною рекомендацій Конгресу у сфері місцевого самоврядування.

3)Перспективи співробітництва України з РЄ:

1. подальша участь у реалізації програм співробітництва РЄ з державами Центральної та Східної Європи. Широке використання потенціалу РЄ має сприяти процесу реформування правової системи України;

2. продовження роботи органів державної влади України, спрямованої на вивчення доцільності участі України в міжнародно-правових договорах РЄ, не передбачених Висновком ПА РЄ N 190 (1995);

3. залучення українських фахівців та науковців у якості експертів РЄ до розробки та реалізації заходів, здійснюваних у рамках згаданих програм співробітництва РЄ.

Значна активізація участі представників України у робочих органах Комітету міністрів РЄ, діяльність яких пов'язана з розробкою нових міжнародно-правових документів та спільних програм співробітництва, механізмів їх імплементації, системи моніторингу за виконанням державами положень конвенцій РЄ, виробленням рекомендацій країнам-членам РЄ з різного кола питань тощо. Участь представників України в робочих органах Комітету міністрів РЄ розглядається як суттєвий елемент належного забезпечення інтересів України у цій організації.

**НАТО (Організація Північноатлантичного договору):
історія, сучасність та перспективи співробітництва з Україною**

I. Історія становлення та структура НАТО

II. Співробітництво України з НАТО

- 1) Розвиток відносин між НАТО і Україною
- 2) Хартія про особливе партнерство між Україною і НАТО
- 3) Співробітництво в рамках Програми "Партнерство заради миру"
- 4) Співробітництво в рамках Ради євроатлантичного партнерства
- 5) Державна програма співробітництва України з НАТО на 2001-2004 роки
- 6) Представництва НАТО в Україні
- 7) Військове співробітництво Україна-НАТО
- 8) Спільна робоча група з питань воєнної реформи
- 9) Співробітництво України з НАТО в економічній сфері
- 10) Щодо співробітництва України з НАТО в інформаційній сфері
- 11) Перспективи розвитку відносин Україна-НАТО
- 12) Переваги членства України в НАТО

Абревіатура НАТО - розшифровується як North Atlantic Treaty Organization Організація Північноатлантичного договору (НАТО - по-англійськи NATO - North Atlantic Treaty Organization), блок НАТО - це військово-політичний союз, створений на основі Північноатлантичного договору, підписаного 4.04.1949 у Вашингтоні США, Великобританією, Люксембургом, Канадою, Італією, Португалією, Норвегією, Данією, Ісландією, Францією, Бельгією, Нідерландами.

Відповідно до Статті 4 Північноатлантичні договори НАТО служить "трансатлантичним форумом" для проведення союзниками консультацій з будь-яких питань, що зачіпають життєво важливі інтереси його членів, включаючи події, здатні поставити під загрозу їх безпеку, і забезпечує заборону будь-якої форми агресії відносно території будь-якої держави-члена НАТО або захист від неї.

Створення НАТО

У 1952 р. до НАТО приєдналися *Туреччина і Греція*, в 1955 р. *ФРН*, в 1982 р. *Іспанія*. У НАТО створено об'єднане військове командування. У 1966 р. з військової організації НАТО вийшла *Франція*, в 1974 р. *Греція* (у 1980 р. повернулася в організацію); у військову організацію не входить *Іспанія*.

З ухваленням в НАТО 12 березня 1999 р. *Угорщини, Польщі і Чеської Республіки* число країн-учасниць досягло 19.

На Вашингтонському самміті в квітні 1999 року Альянс ухвалив План підготовки до членства, який дає країнам можливість підготуватися до вступу в Альянс. Сім країн, які почали впроваджувати цей план, а саме: *Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина та Словенія*, отримали запрошення розпочати переговори про вступ до НАТО на Празькому самміті в листопаді 2002 року. Після численних консультацій з сімома країнами у березні 2003 року були підписані протоколи про вступ.

Після ратифікації цих протоколів в усіх країнах НАТО відповідно до національних і парламентських процедур сім нових членів Альянсу приєдналися до Вашингтонського договору **29 березня 2004 року**.

Двері НАТО залишатимуться відкритими і після завершення другого після холодної війни раунду розширення. Альянс всіляко заохочує три інші країни, що здійснюють **План підготовки до членства** (*Албанію, Хорватію та колишню Югославську Республіку Македонія*), продовжувати процес реформ, особливо в галузі безпеки і оборони. У випадку з Хорватією велике значення матиме співпраця з Міжнародним трибуналом з військових злочинів в колишньої Югославії.

Структура НАТО

Найвищий орган - сесія Ради НАТО. Діяльність альянсу НАТО спирається на складну військову і цивільну структуру, в яку входить апарат, що займається адміністративними, бюджетними і плановими питаннями, і установи, створених країнами-членами Північноатлантичного альянсу для координації роботи в спеціалізованих областях, наприклад, в налагодженні систем зв'язку, сприяючих проведенню політичних консультацій, а також управлінню військами і службою матеріально-технічного забезпечення військ.

Генеральний секретар організовує і спрямовує процес консультацій і ухвалення рішень в рамках Північноатлантичного альянсу. Він є головою Північноатлантичної ради, комітету військового планування і групи ядерного планування, а також номінальним головою інших головних комітетів.

Генеральний секретар має право пропонувати питання для обговорення і ухвалення рішень і володіє особливими повноваженнями по врегулюванню суперечок між країнами-членами. Він несе відповідальність за керівництво діяльністю Міжнародного секретаріату і є основним представником Північноатлантичного альянсу в міжурядових відносинах і у відносинах із засобами масової інформації.

Заступник Генерального секретаря допомагає йому у виконанні його функцій і заміщає Генерального секретаря у разі його відсутності. Заступник Генерального секретаря очолює цільову групу високого рівня по контролю над звичайними озброєннями, виконавчу робочу групу, комітет протиповітряної оборони НАТО, об'єднану консультативну раду, об'єднаний комітет з проблем розповсюдження озброєнь, а також ряд інших спеціальних і робочих груп.

Виконавчий секретар виконує обов'язки секретаря Північноатлантичної ради, Комітету військового планування і Групи ядерного планування і відповідає за відповідність роботи різних підрозділів Міжнародного секретаріату отримуваним директивам. Від імені Генерального секретаря Виконавчий секретар також відповідає за створення Оперативного центру НАТО і керівництво його діяльністю.

Прес-секретар НАТО є офіційною особою на різного роду інформаційних брифінгах і відповідає за проведення дискусій, семінарів і інших інформаційних заходів, направлених на роз'яснення громадськості

поточних дій Північноатлантичного альянсу. Він також несе відповідальність за проведення прес-конференцій для засобів масової інформації (ЗМІ) з основними посадовцями НАТО.

Голова військового комітету є головним представником Комітету і керує його поточною діяльністю. Він представляє Військовий комітет на засіданнях Північноатлантичної ради, Комітету військового планування і Групи ядерного планування, а також консулює ці органи з військових питань. Крім цього голова військового комітету є видним громадським діячем і головним військовим представником НАТО в контактах з пресою.

Верховний головнокомандуючий ОВС в Європі визначає і запрошує війська, необхідні для забезпечення ефективної оборони, представляє рекомендації політичному і військовому керівництву НАТО. Він несе відповідальність за розвиток сил і засобів, а також відповідає за підтримку боєготовності військ НАТО. У разі кризи Верховний головнокомандуючий ОВС в Європі несе відповідальність за вживання всіх військових заходів в рамках своїх можливостей і повноважень.

Штаб-квартира Головного командування ОВС в Атлантиці знаходиться в Норфолці, штат Вірджинія, США. Завдання Верховного головнокомандуючого ОВС НАТО на Атлантиці полягає в забезпеченні безпеки життєво важливих морських комунікацій. Це необхідно для успішного розвитку економіки в мирний час і із стратегічних причин у разі війни. Він здійснює командування силами НАТО на території площею приблизно 12 млн. квадратних миль, що тягнеться від Північного полюса до тропіка Раку і від східного побережжя Північної Америки до західного побережжя Європи і Африки.

Країни, що входять в НАТО

Список країн НАТО включає 26 країн: США, Великобританія, Люксембург, Канада, Італія, Португалія, Норвегія, Данія, Ісландія, Франція, Бельгія, Нідерланди, Туреччина, Греція, Німеччина, Іспанія, Угорщина, Польща, Чехія, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина та Словенія.

Франція і Іспанія у військову організацію НАТО не входять

II. Співробітництво України з НАТО

1. Розвиток відносин між НАТО і Україною

Відносини НАТО з Україною почали розвиватися після отримання Україною незалежності у 1991 році. Україна приєдналась до програми "Партнерство заради миру" у 1994 році і була серед засновників Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП), яка замінила РПАС у травні 1997 року. РЄАП є важливим механізмом регулярних консультацій з широкого кола політичних питань та питань загальноєвропейської та регіональної безпеки. РЄАП дозволяє країнам-партнерам брати участь у процесі вироблення та прийняття рішень НАТО, що торкаються їхніх інтересів. Україна виступає за подальше зміцнення процесу консультацій і співробітництва в рамках РЄАП, розглядає РЄАП як орган постійного діалогу між НАТО і країнами-партнерами.

1 червня 1995 року Президент України зустрівся з Генеральним секретарем і повідомив про бажання його країни підняти відносини між НАТО і Україною на новий рівень. 14 вересня 1995 р., Міністр закордонних справ України відвідав НАТО для офіційного прийняття Індивідуальної програми партнерства України і провів зустріч з питань європейської безпеки з членами Північноатлантичної ради. Подальші зустрічі проводились на різних рівнях у 1996 та 1997 роках. Була створена українська місія при НАТО, до якої увійшов і військовий представник. Україна представлена також у Центрі координації партнерства, який розташований у Монсі, Бельгія.

Підписання в 1997 році в Мадриді "Хартії про особливе партнерство" підняло співпрацю між НАТО і Україною на новий рівень і забезпечило офіційне визнання значення незалежної, стабільної і демократичної України для всієї Європи. Хартія відповідає задекларованій Україною стратегії більш активної інтеграції в європейські та трансатлантичні структури. Вона є основою для консультацій між НАТО і Україною в контексті євроатлантичної безпеки і стабільності, та в таких галузях, як попередження конфліктів, врегулювання криз, підтримка миру і гуманітарні операції.

Семінари, засідання спільних робочих груп та інші спільні програми зосереджені на таких питаннях, як оборонна реформа і перебудова оборонної галузі, стосунки між цивільними та військовими, бюджети і планування ресурсів.

Спільна робота з планування на випадок надзвичайних ситуацій і готовності до катастроф є саме тією сферою співпраці, яка приносить пряму користь Україні. У грудні 1997 року між НАТО і Україною був підписаний Меморандум про домовленість з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій. На вересень 2000 року були заплановані навчання з ліквідації наслідків катастроф в Закарпатській області України, на яких відпрацьовувались процедури гуманітарної допомоги на випадок майбутніх повеней.

Іншими потужними галузями співпраці є наука, де НАТО виділяє гранти на підтримку українських науковців; економічні аспекти безпеки та навчання. В контексті останньої діяльності НАТО започаткувало програму навчання англійській мові українських офіцерів.

Центр інформації та документації НАТО, відкритий Генеральним секретарем НАТО в травні 1997 року, став центром інформаційної діяльності, спрямованої на пояснення широкому загалу української громадськості переваг особливого партнерства з НАТО. Це перший центр такого типу, який НАТО відкрило у країні-партнері. З того часу Центр відіграє провідну роль у поясненні політики Альянсу і подоланні невірних поглядів на Організацію.

Згідно з рішенням, прийнятим Комісією Україна - НАТО (КУН) на засіданні 29 травня 1998 року в Люксембурзі, офіцера по зв'язках з НАТО було призначено в Київ для сприяння широкомасштабній участі України в ПЗМ та вдосконалення співпраці між військовим керівництвом НАТО і України в цілому. Україна бере активну участь у заходах ПЗМ як у штаб-квартирі НАТО, так і в країнах - членах Альянсу і партнерах, а також

влаштовувала ряд навчань в рамках ПЗМ на своїй території. Ратифікація українським парламентом Угоди про статус сил Партнерства заради миру дає змогу більш повно використовувати цей потенціал, включно з Яворівським полігоном на заході України.

Державна програма співробітництва України з НАТО на 2001-2004 роки (ДПС-2004), затверджена Указом Президента України від 27 січня 2001 року, стала логічним продовженням першої Державної програми, розрахованої на 1998-2000 роки, і слугувала основою для формування щорічного Робочого плану імплементації Хартії та Індивідуальної програми партнерства, інструментом, що забезпечував їх повне та якісне виконання відповідними міністерствами і відомствами України. В ДПС-2004, окрім традиційних політичної, військово-політичної і військової сфер співробітництва, підсилені акценти нашої співпраці на таких нових пріоритетах, як оборонна реформа та невійськові напрямки співробітництва (військово-технічний, планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовність до катастроф, наука і технології, воєнна економіка та конверсія оборонної промисловості, стандартизація і сумісність систем озброєнь, використання повітряного простору тощо).

У 2002 році Рада національної безпеки і оборони України прийняла політичне рішення щодо набуття Україною у перспективі повноправного членства в НАТО. Це стало переломним етапом у відносинах України з Альянсом, закономірним кроком на тлі його трансформації з військово-політичної організації у політично-військову, реалізації стратегії розширення НАТО на Схід.

Наступним етапом налагодження конструктивного співробітництва України з НАТО стало схвалення Державною радою з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Плану дій Україна-НАТО та затвердження щорічних Цільових планів Україна-НАТО. У зазначених документах передбачені конкретні заходи, виконання яких приведе до наближення України до рівня соціально-економічного розвитку країн-членів НАТО та досягнення відповідності критеріям вступу до Альянсу.

22 лютого 2005 року відбувся самміт Україна – НАТО, під час якого лідери країн Альянсу висловили підтримку програми реформ в Україні та домовилися поглибити співпрацю Україна - НАТО. Підкресливши, що стратегічна мета України - стати членом Альянсу - залишається незмінною, Президент України В. Ющенко заявив про готовність України вже на цьому етапі приєднатися до Плану дій з підготовки до членства в Альянсі.

Підтверджуючи свою готовність поглибити співпрацю, НАТО запровадила в Україні проект, який має на меті знищити наявні на її території небезпечні арсенали застарілих боєприпасів, зброї та легкого озброєння. Ця ініціатива, вартість якої оцінюється у 25 мільйонів євро, є найбільш масштабною у світі.

Засідання Комісії Україна – НАТО 21 квітня 2005 року у Вільнюсі стало відправною точкою для започаткування якісно нового етапу у відносинах України з НАТО – Інтенсифікованого діалогу щодо прагнень

України стосовно членства в Альянсі та відповідних реформ. Отримання у Вільнюсі запрошення приєднатися до Інтенсифікованого діалогу (повна офіційна назва Інтенсифікованого діалогу (ІД) - "Інтенсифікований діалог з НАТО з питань набуття членства") фактично через півроку після виборів Президента України стало потужним позитивним сигналом на підтримку євроатлантичного курсу нашої держави, проведення Урядом України глибинних демократизаційних реформ у соціально-політичній, економічній та військовій сферах.

ІД передбачає періодичні зустрічі з Північноатлантичною радою на рівні послів (до 2 на рік), Групою експертів Міжнародного секретаріату НАТО (до 3 на рік) та, у разі запиту країни-учасниці, з іншими органами НАТО. Засідання в рамках ІД охоплюють широке коло політичних, військових, фінансових питань та питань безпеки, пов'язаних з питаннями членства в НАТО. Вони спрямовані на те, щоб дати можливість країнам, які претендують на членство, роз'яснити реальний зміст їх намірів та надати додаткову інформацію з відповідної проблематики.

Прозорість процесу ІД стосовно інших країн-партнерів забезпечується шляхом оглядових брифінгів з цього приводу під час регулярних засідань у форматі Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) (на рівні послів, Політкомітету або Політико-військового керівного комітету).

Указом Президента України від 21 квітня 2005 року №702/2005 активізація євроатлантичної інтеграції України з орієнтацією на вступ до НАТО визначена найважливішим пріоритетом внутрішньої та зовнішньої політики України.

2. Хартія про особливе партнерство між Україною і НАТО

Хартія про особливе партнерство між Україною і НАТО підписана від України Президентом України, від НАТО - Генеральним секретарем і главами держав та урядів держав-членів Альянсу під час Мадридського самміту 9 липня 1997 р. Її підписання стало важливим практичним кроком щодо забезпечення національних інтересів та національної безпеки нашої держави в контексті інтеграційних процесів в Європі, зокрема, у контексті розширення Альянсу.

В Хартії визнається, що незалежна, демократична та стабільна Україна є одним з ключових факторів забезпечення стабільності в Центрально-Східній Європі, та на континенті в цілому, а також відзначено, що держави-члени НАТО продовжуватимуть підтримувати суверенітет та незалежність України, її територіальну цілісність, принцип непорушності кордонів, демократичний розвиток, економічне процвітання та її статус без'ядерної держави, як ключові фактори стабільності та безпеки в Центрально-Східній Європі та на континенті в цілому.

В Хартії зазначено, що держави-члени НАТО підтримали гарантії безпеки, які отримала Україна від всіх п'яти ядерних держав-учасниць Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), як без'ядерна держава-учасниця ДНЯЗ. Сторони підтвердили своє зобов'язання повною мірою розвивати РЄАП та розширену ПЗМ. Це включає участь України в

операціях, в т.ч. миротворчих, в кожному конкретному випадку, на основі мандату Ради Безпеки ООН, або ОБСЄ, а також, у разі залучення до таких операцій Багатонаціональних Об'єднаних оперативних сил (БООС), участь у них України на початковому етапі. У Хартії передбачено створення практичних механізмів двостороннього співробітництва Україна-НАТО, зокрема: Комісія Україна-НАТО (регулярні засідання на рівні послів, міністрів закордонних справ, міністрів оборони, глав держав у форматі "19+1"); спільні засідання з відповідними Комітетами НАТО у форматі "19+1"; спільні робочі групи; взаємні візити високого рівня та обмін експертами; кризовий консультативний механізм для проведення спільних консультацій у випадку, коли Україна вбачатиме пряму загрозу своїй територіальній цілісності, політичній незалежності або безпеці. Важливим напрямом співробітництва залишаються політичні консультації.

3. Співробітництво в рамках Програми "Партнерство заради миру"

8 лютого 1994 році Україна підписала Рамковий документ ПЗМ, а 25 травня передала керівництву НАТО свій Презентаційний документ. В ньому визначені політичні цілі участі України в ПЗМ, заходи, які плануються здійснити для досягнення цих цілей, а також сили і засоби, що виділяються Україною для участі у ПЗМ.

В 1995 році Україна призначила своїх перших офіцерів зв'язку до штаб-квартири НАТО у Брюсселі та Координаційного центру партнерства (КЦП) у м.Монс (Бельгія). Весною 1995 року між Україною і НАТО була укладена Угода з безпеки, на основі якої відкрито офіси зв'язку у штаб-квартирі НАТО та КЦП. 6 травня 1996 року від імені Уряду України були підписані важливі угоди в рамках ПЗМ, за якими регулюється статус військовослужбовців Збройних Сил України при перебуванні на навчаннях та інших заходах на території держав-членів НАТО або країн-партнерів і, навпаки, військовослужбовців інших держав, які беруть участь у навчаннях на території України, - "Угода між державами, які є сторонами Північноатлантичного договору, та іншими державами, які беруть участь у Партнерстві заради миру, щодо статусу їхніх збройних сил" (Угода СОФА), а також Додатковий протокол до цієї Угоди (ратифіковані Верховною Радою України 2 березня 2000 року).

4. Співробітництво в рамках Ради євроатлантичного партнерства

Рада євроатлантичного партнерства (РЄАП) є важливим механізмом регулярних консультацій з широкого кола політичних питань та питань загальноєвропейської і регіональної безпеки. РЄАП дозволяє країнам-партнерам брати участь у процесі вироблення та прийняття рішень НАТО, що торкаються їхніх інтересів. Україна виступає за подальше зміцнення процесу консультацій і співробітництва в рамках РЄАП, розглядає РЄАП як орган постійного діалогу між НАТО і країнами-партнерами і концентрує свою увагу на таких напрямках її діяльності: політичні питання та питання, що стосуються безпеки; економічні питання; наука; екологічні наслідки

військової діяльності; інформаційна діяльність; миротворчі операції; управління за умов надзвичайних ситуацій цивільного характеру.

5. Державна програма співробітництва України з НАТО на 2001-2004 роки

Україна вважає принциповим моментом підтвердження практичними результатами послідовність політичного курсу на розвиток динамічного партнерства з НАТО. Саме на це спрямована Державна програма співробітництва України з НАТО на 2001-2004 роки (ДПС-2004), затверджена Указом Президента України від 27.01.2001 та офіційно презентована НАТО під час засідання Комісії Україна-НАТО на рівні послів за участю Секретаря РНБО України, Голови Державної міжвідомчої комісії з питань співробітництва України з НАТО Є.К.Марчука 25 квітня ДПС-2004 охоплює співробітництво України з НАТО в рамках Хартії та на багатосторонній основі (ПЗМ, РСАП).

ДПС-2004 є логічним продовженням першої Державної програми, розрахованої на 1998-2000 роки, слугує основою для формування щорічного Робочого плану імплементації Хартії та Індивідуальної програми партнерства, інструментом, що забезпечує їх повне та якісне виконання відповідними міністерствами і відомствами України. В ДПС-2004, окрім традиційних політичної, військово-політичної і військової сфер співробітництва, підсилені акценти нашої співпраці на таких нових пріоритетах, як оборонна реформа та невійськові напрямки співробітництва (військово-технічний, планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовність до катастроф, наука і технології, воєнна економіка та конверсія оборонної промисловості, стандартизація і сумісність систем озброєнь, використання повітряного простору тощо).

6. Представництва НАТО в Україні

Для сприяння розвитку практичного співробітництва між Україною і НАТО, налагодження зв'язків міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України з відповідними структурами НАТО, забезпечення проведення візитів представників НАТО в Україну, розповсюдження об'єктивної інформації про діяльність НАТО в 1997 році в Києві відкрито Центр інформації і документації НАТО в Україні, а в 1999 році засновано Офіс зв'язку НАТО в Україні (на основі Меморандумів про взаєморозуміння між Урядом України та НАТО, підписаних відповідно у травні 1997 р. та грудні 1998 р.).

7. Військове співробітництво Україна-НАТО

Співробітництво України з НАТО у військових галузях має на меті використання досвіду і допомоги НАТО, держав-членів і країн-партнерів Альянсу для реформування і розвитку ЗС України, вдосконалення механізмів соціального захисту військовослужбовців, підготовку військових контингентів і відповідної інфраструктури України для взаємодії з НАТО під час проведення спільних миротворчих, пошукових і рятувальних операцій. Щорічно військовослужбовці України беруть участь у значній кількості заходів в рамках та "в дусі" Програми ПЗМ: засідання Комісії Україна-НАТО

та РСАП на рівні міністрів оборони, Військового комітету Україна-НАТО та РСАП на рівні начальників штабів, засідання РСАП на рівні командувачів родів і видів військ, семінари і конференції, навчальні курси, засідання в рамках Спільної робочої групи з питань воєнної реформи на експертному і високому рівнях, спільні військові навчання.

Потягом 1994-2002 років представники Збройних Сил України взяли участь у більш ніж 80-ти військових навчаннях в рамках і "в дусі" ПЗМ (на рівні спостерігачів або із залученням військових підрозділів). З них у 2000 році - у 10 військових навчаннях, три з яких "Кооператив Партнер-2000", "Щит миру-2000" і "Козацький степ-2000" відбулися на території України. При цьому широкомасштабне військово-морське навчання "Кооператив Партнер-2000" (19.06-21.07.2000, понад 5000 осіб, до 100 одиниць техніки, до 50 одиниць кораблів, катерів та суден) стало одним з найбільших навчань в рамках Програми ПЗМ минулого року. В рамках відносин Україна-НАТО у військовій сфері велика увага надається розвитку регіонального співробітництва, зокрема в рамках Українсько-польського миротворчого батальйону, формуванню українсько-румунсько-угорсько-словацького інженерного батальйону та спільного військово-морського з'єднання "за викликом" на Чорному морі "БЛЕКСІФОР" за участю 6-ти країн регіону.

Важливою складовою співробітництва Україна-НАТО є участь України у миротворчих операціях під проводом НАТО, зокрема в операції сил КФОР.

8. Спільна робоча група з питань воєнної реформи

Спільна робоча група з питань воєнної реформи (СРГВР) є постійно діючим механізмом консультацій між Україною та НАТО у форматі "19+1". Її діяльність спрямовується на забезпечення підтримки НАТО процесів реформування оборонної сфери України, насамперед Збройних Сил, реалізації Державної програми реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 року.

СРГВР посіла одне з ключових місць у співробітництві в рамках особливого партнерства Україна-НАТО. Співпраця в рамках СРГВР сприймається як свідчення готовності України до використання досвіду держав-членів в галузі демократичного реформування оборонної сфери, переходу на європейські стандарти в цій галузі, а тому має як практичне, так і політичне значення.

Наприкінці 2000 року, на додаток до засідань СРГВР на рівні експертів, започатковано ще один формат СРГВР - засідання на високому рівні (заступники міністрів оборони).

Одним з найважливіших проектів СРГВР є використання механізмів Процесу планування та оцінки сил (ППОС) для сприяння імплементації Державної програми реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 року.

Участь України у ППОС допомагає досягти нашій державі якомога вищого рівня взаємосумісності з державами-членами НАТО і країнами-партнерами в рамках визначених напрямів під час участі в операціях з

підтримки миру та пошуково-рятувальних операціях; доопрацювати вітчизняні стандарти з урахуванням досвіду співробітництва з НАТО тощо.

Окрім зазначених цілей досягнення взаємосумісності із збройними силами НАТО, Україна використовує механізми ППОС для забезпечення реформування ЗС Сил України відповідно до Державної програми реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 року. Можливість використання Україною ППОС з цією метою стала одним з найважливіших домовленостей, досягнутих в рамках СРГВР на високому рівні.

Співробітництво України з державами-членами НАТО і країнами-партнерами у військово-технічній галузі Для України, як держави з високорозвиненою військово-технічною базою та значним невикористаним експортним потенціалом в даній сфері, для забезпечення конкурентоспроможності військової промисловості та інтересів українських виробників важливою є постійна поінформованість щодо потреб, стандартів, тенденцій розвитку та систем постачання озброєнь у державах-виробниках та споживачах цієї продукції, зокрема державах-членах НАТО та країнах-партнерах, розвиток контактів з представниками військової промисловості цих країн, рекламування досягнень українських виробників в даній галузі.

Важливою частиною військово-технічного напрямку є військові дослідження і технології, представлені в НАТО Організацією з досліджень і технологій. Під її егідою проводиться значна кількість наукових конференцій і симпозіумів з широкого кола питань, що стосуються воєнної науки та військових технологій.

Співробітництво України з НАТО в галузі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій цивільного характеру Серед країн-членів РЄАП Україна визнається одним з лідерів співробітництва з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру (ПНС). Співробітництво з Альянсом в сфері ПНС дозволяє нашій країні отримувати відчутну технічну та методичну допомогу, зокрема, здійснювати підготовку особового складу сил цивільної оборони, використовувати досвід країн-членів НАТО та держав-партнерів для удосконалення національної нормативно-правової бази з захисту населення і території.

Налагоджені контакти з керівництвом Міжнародного секретаріату НАТО, використання механізмів співробітництва Україна-НАТО та створеного у 1998 р. Євроатлантичного координаційного центру з реагування на катастрофи, неодноразово дозволяли нашій країні отримувати конкретну дієву допомогу з боку країн-членів НАТО та держав-партнерів під час ліквідації надзвичайних ситуацій та природних катастроф.

У 2000-2001 роках було проведено низку заходів з підготовки пілотного Проекту Україна-НАТО щодо скоординованого запобігання повеням та реагування на їх наслідки у Карпатському регіоні. Проектом передбачається здійснення комплексного аналізу ризиків небезпечних природних явищ у Закарпатті, сприяння налагодженню регіональних систем оповіщення про повені тощо. Хоча обмежені можливості цивільного

бюджету НАТО не дозволять вирішити увесь комплекс водозахисних проблем Карпатського регіону, Проект може стати каталізатором для поглиблених регіональних програм під егідою інших міжнародних організацій, зокрема ЄС, або на двосторонній основі.

9. Співробітництво України з НАТО в економічній сфері

Співробітництво з економічних питань координується Економічним комітетом (ЕК) НАТО. В рамках діяльності ЕК проводяться дослідження економічних тенденцій та економічних питань в галузі оборони; готуються економічні розрахунки щодо країн-членів НАТО для Комітету аналізу оборони у контексті оборонного планування НАТО; підтримуються контакти з міжнародними економічними організаціями, розробляються програми співробітництва НАТО і країн-партнерів в економічній галузі.

В рамках співробітництва України з НАТО в економічній сфері реалізується ряд важливих ініціатив та програм. Так, з жовтня 1999 року в Україні здійснюється спільний проект Україна-НАТО з мовної перепідготовки військовослужбовців, звільнених в запас або відставку. Враховуючи успішний хід проекту (досвід України вважається в НАТО найбільш успішним та взятий за основу при реалізації аналогічних програм в країнах ПСЄ), Економічним директором НАТО запропоновано розширення проекту та проведення нових курсів у Донецьку, Севастополі, Одесі та Узині.

Важливою складовою економічного співробітництва України з НАТО в економічній галузі є діяльність Робочої групи відкритого складу з питань економічної безпеки. В ході щорічних засідань цієї Робочої групи обговорюються теоретичні та практичні питання економічної безпеки, розглядаються концепції забезпечення цієї важливої складової загальної безпеки держави.

Україна бере активну участь у співробітництві в економічній сфері і в рамках РЄАП. На виконання економічного розділу плану діяльності РЄАП проводяться семінари та конференції з питань формування бюджету, реструктуризації оборонної промисловості, планування і управління національними оборонними програмами, економічної безпеки, правової оцінки оборонних бюджетів тощо. Актуальні питання економічного співробітництва координуються в рамках діяльності Економічного комітету РЄАП, засідання якого відбуваються в штаб-квартирі НАТО.

Засади, на яких здійснюється економічне співробітництво в межах Альянсу, визначені у Статті 2 Північноатлантичного договору, в якій записано, що держави - члени НАТО "намагаються усувати суперечності у своїй зовнішній економічній політиці та сприяють економічній співпраці між окремими або між усіма учасниками Договору". Економічне співробітництво в рамках НАТО ґрунтується на розумінні того, що співробітництво в галузі політики несумісне з економічним протистоянням, тому всі члени Альянсу повинні широко прагнути взаємодії в економічній та політичній галузях та охоче консультуватись між собою з приводу питань, які стосуються всіх членів НАТО і належать до сфери спільних інтересів.

Держави Альянсу усвідомлюють, що інші міжнародні організації та форуми, які опікуються проблемами економічної співпраці, ставлять перед собою й реалізують цілі та керуються принципами, які сформульовані в Статті 2 Північноатлантичного договору, тому НАТО уникає дублювання заходів інших організацій і посилює співробітництво між членами Альянсу в економічній галузі, зокрема у вирішенні проблем, пов'язаних з питаннями безпеки і оборони. НАТО діє як форум, де розглядаються різні взаємопов'язані аспекти політичних, економічних та військових проблем і забезпечує реалізацію конкретних економічних заходів, спрямованих на захист спільних інтересів. Широкий спектр економічних питань потребує ретельного аналізу в контексті пріоритетів загальних інтересів безпеки членів Альянсу. До таких питань належать, зокрема, видатки на потреби оборони і формування оборонного бюджету, перебудова оборонної промисловості, тенденції у структурі зайнятості в оборонній промисловості та планування витрат на оборонні цілі, доцільність цих витрат та їхній вплив на розміри і структуру збройних сил.

На відміну від спеціалізованих фінансових інституцій, НАТО не має повноважень та ресурсів для фінансового забезпечення конкретних програм економічної співпраці. Проте Альянс докладає зусиль заради розвитку діалогу та обміну досвідом із спеціалістами з країн-партнерів, в яких відбувається процес перебудови. Досвід співпраці в цій галузі свідчить про те, що не існує єдиної моделі перебудови оборонної промисловості. Хоча є багато спільних проблем і труднощів, кожна країна заінтересована у впровадженні своєї політики в цій галузі, з належним урахуванням національних, політичних, економічних та соціальних особливостей. Отже, особлива увага приділяється суто практичним аспектам перебудови оборонної промисловості. Ця галузь співпраці охоплює конкретні проектні дослідження, аналіз досвіду відповідних організацій, національних адміністрацій, певні аспекти управління приватними та державними компаніями, роботу регіональних та місцевих органів влади. Це дозволяє приділити належну увагу галузевим та регіональним складовим перебудови оборонної промисловості.

Відповідно до узгоджених Робочих планів економічна співпраця НАТО з країнами-партнерами розвивається в галузях аналізу економічних аспектів безпеки, зокрема формування оборонних бюджетів і видатків та їхній зв'язок з економікою і реструктуризацією оборонної промисловості. Між Альянсом та країнами-партнерами відбувається плідний діалог у розгляді питань формування оборонного бюджету, аналізу фінансової ефективності скорочення видатків на оборону, планування та управління національними програмами оборони, законодавчого контролю оборонного бюджету, економічних аспектів системи військової повинності та професійної армії, а також ролі приватного сектора в обороні.

У рамках співробітництва України з НАТО в економічній сфері реалізується ряд важливих ініціатив та програм.

З жовтня 1999 року в Україні здійснюється спільний проект Україна-НАТО з мовної перепідготовки військовослужбовців, звільнених в запас або відставку. В ході цього проекту українські та італійські військовослужбовці вже пройшли навчання англійській, французькій, німецькій та італійській мовам, а також отримали допомогу у дальшому працевлаштуванні у цивільному секторі економіки. Враховуючи успішний хід проекту (досвід України вважається в НАТО найбільш успішним та взятий за основу при реалізації аналогічних програм в країнах Південно-Східної Європи), Директоратом з оборонної економіки та економіки безпеки НАТО запропоновано розширення проекту та проведення нових курсів у Донецьку, Севастополі, Одесі та Узині.

Проводяться щорічні курси з питань формування та виконання військового бюджету для представників українських міністерств: економіки, оборони, фінансів. Перший курс проходив з вересня по грудень 2000 року на базі Національної академії оборони України, другий (листопад 2001 року) та третій (жовтень 2003 року) проведено за сприяння Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України.

У економічній сфері в рамках РЄАП проводяться семінари та конференції з питань формування бюджету, реструктуризації оборонної промисловості, планування і управління національними оборонними програмами, економічної безпеки, правової оцінки оборонних бюджетів тощо. Актуальні питання економічного співробітництва координуються в рамках діяльності Економічного комітету РЄАП, засідання якого відбуваються в штаб-квартирі НАТО.

Аспекти безпеки в контексті економічного розвитку обговорюються на щорічному симпозіумі НАТО з питань економіки та інших семінарах і конференціях. На симпозіум збираються представники підприємницьких структур, університетів, національних та міжнародних адміністрацій, які використовують цей форум для розширеного обміну ідеями та практичним досвідом в галузі економіки. Важливим кроком на шляху розвитку відносин з НАТО стало проведення Економічного симпозіуму НАТО в Україні 27-28 жовтня 2003 року.

В рамках виконання Цільового плану Україна - НАТО на 2004 рік Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України проведено 10 листопада 2004 року консультації між Україною та НАТО з питань економічної політики України, структурних та макроекономічних напрямків її розвитку за участю заступника Генерального секретаря НАТО з регіональних, економічних питань та питань безпеки, заступника керівника Економічного комітету НАТО, директора директорату НАТО з питань оборони та економіки безпеки Патріка Ардуена.

В ході консультацій українська сторона поінформувала представників НАТО про запровадження інноваційної моделі розвитку економіки України, монетарну політику України, виконання програм перепідготовки українських військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, реалізацію економічних заходів Цільового плану Україна - НАТО на 2004 рік тощо.

11 листопада 2004 року Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України спільно з Директоратом НАТО з питань оборони та економіки безпеки проведено чергове засідання Спільної робочої групи високого рівня з питань економічної безпеки. Засідання було присвячено економічним наслідкам для України розширення НАТО.

Обидва заходи визначили перелік першочергових завдань економічної співпраці, які мають важливе значення і для України, і для Альянсу.

Результат проведення цих заходів дозволяє охарактеризувати особливе партнерство України з НАТО в сфері економіки як практичний, наповнений реальним змістом процес, що постійно і динамічно розвивається в інтересах обох сторін.

10. Щодо співробітництва України з НАТО в інформаційній сфері

Протягом останніх років відбулося понад 80 інформаційно-ознайомчих візитів українських делегацій (загальна кількість учасників - близько 1100 осіб) до штаб-квартири НАТО та штабу Верховного головнокомандувача Об'єднаних збройних сил НАТО в Європі. До складу груп входили представники Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств, провідних засобів масової інформації, наукових установ, академій, університетів та шкіл.

Починаючи з 1997 року Центр інформації і документації НАТО провів в Україні понад 90 семінарів і "круглих столів", розповсюджує публіцистичну літературу та україномовні періодичні видання про діяльність Альянсу. З іншого боку, Україна активно використовує різноманітні форуми співробітництва Україна-НАТО та РЄАП для доведення до представників країн-членів НАТО та держав-партнерів об'єктивної інформації про зовнішню та внутрішню політику нашої держави. В штаб-квартирі НАТО регулярно розповсюджуються відповідні прес-релізи, проводяться виставки, інтерв'ю та прес-конференції з офіційними делегаціями України.

Важливим елементом інформаційної діяльності є створення розділу Україна-НАТО на Інтернет-сторінці НАТО.

11. Перспективи розвитку відносин Україна-НАТО

Водночас, слід констатувати, що в умовах, коли після попереднього етапу розширення формується нова хвиля країн-кандидатів, Україна продовжує перебувати у стані невизначеності. На сьогодні перспектива вступу України до НАТО ставиться у пряму залежність від рівня демократії, який наша країна повинна практично закріпити на практиці.

З метою закріплення позитивних напрацювань та поглиблення парламентського діалогу Україна-НАТО необхідним є:

1. Продовжувати активне співробітництво з Альянсом, в тому числі з його парламентською складовою, з тим, щоб порушити питання щодо підвищення двосторонніх відносин до формату Плану дій щодо членства.

2. Підвищити парламентський контроль за виконанням Цільового плану Україна – НАТО як основного інструмента наближення України до стандартів, яким має відповідати країна-кандидат на вступ до НАТО.

Підсумовуючи, з огляду на офіційну позицію керівництва нашої держави та практичну реалізацію положень законодавчої бази у цій галузі, можна зазначити, що інтеграція в НАТО дасть можливість Україні користуватися механізмом колективної оборони Альянсу, відверне перспективу подальшого використання нашої держави як "буферної зони". В результаті реалізації курсу на євроатлантичну інтеграцію, Україна увійде до найпотужнішого військово-політичного об'єднання держав, що вагомий вирішальний вплив на міжнародні процеси. Також внаслідок інтеграції Україна зможе дієво захищати свою економічну безпеку, створити сприятливі умови для вступу до Європейського Союзу. Разом з цим, найсуттєвішим є те, що повноправна участь нашої країни в Альянсі сприятиме поглибленню позитивних трансформацій в українському суспільстві, сприятиме зміцненню демократії та верховенства права, оскільки саме на цьому ґрунтується загальна філософія Північноатлантичного Альянсу.

12. Переваги членства України в НАТО

Процес входження до НАТО є стимулюючим фактором для проведення внутрішніх політичних та соціально-економічних реформ усіх сфер суспільного життя, гармонізації законодавства з правовими нормами та демократичними принципами країн-членів НАТО, прискорення трансформації Збройних Сил України, встановлення цивільного демократичного контролю над оборонним сектором та секторами безпеки держави.

Після вступу до Альянсу Україна братиме безпосередню участь у процесах вироблення і прийняття рішень щодо подальшого розвитку європейської і євроатлантичної безпеки, які не лише стосуються інтересів національної безпеки України та НАТО, але й формують сучасне середовище євроатлантичної безпеки, включаючи безпеку України. При цьому варто звернути увагу на принцип прийняття рішень в Альянсі – усі без винятку рішення в НАТО приймаються консенсусом.

Україна отримає безпрецедентні додаткові гарантії забезпечення державного суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів відповідно до Вашингтонського договору. Завдяки цьому у майбутньому Україна не буде об'єктом провокацій на кшталт закликів до перегляду статусу Севастополя та Кримського півострова, які регулярно лунають з уст високих посадовців та офіційних осіб Російської Федерації, або нагнітання напруження, як було під час конфлікту навколо острова Коса Тузла.

Вступ України в НАТО сприятиме покращенню інвестиційної привабливості країни в очах міжнародних інвесторів. Досвід країн попередніх хвиль розширення свідчить про значне зростання прямих закордонних інвестицій. У 1997 р. в економіку Польщі було інвестовано 2,7 млрд. доларів, у 1998 – 5 млрд., а в 1999 р. – році вступу Польщі до НАТО – вже 8 млрд. доларів США. Щодо Чехії й Угорщини цифри ще більш вражаючі. У 1997 р. прямі іноземні інвестиції в економіку цих країн

становили відповідно 4 і 6,2 мільярди, у 1998 – 9,8 і 10, 2 млрд., у 1999 р. – 12,8 і 14,5 млрд. доларів США. Після вступу Болгарії до НАТО іноземні інвестиції в економіку цієї країни зросли вдвічі. У 2004 р., після вступу Румунії до НАТО, обсяг прямих іноземних інвестицій зріс на 141% порівняно з 2003 р.

НАТО надає ефективну практичну допомогу державам у випадку надзвичайних ситуацій та техногенних катастроф. І в Україні бували випадки, коли допомога НАТО була вчасною і потрібною. Це і ліквідація аварії на колекторних спорудах Харкова наприкінці 90-х років, і наслідків повеней у Закарпатті у 1998 та 2001 рр. Саме НАТО забезпечило оперативне надання допомоги США в ліквідації наслідків урагану „Катріна” та Пакистану у ліквідації наслідків землетрусу.

Щодо позитивів, які Україна вже має сьогодні, слід згадати проект НАТО щодо створення Трастового фонду для ліквідації надлишків застарілих боєприпасів в Україні, а їх у нас 133 тис. тон, 1,5 млн. одиниць стрілецької зброї та 1 тис. одиниць переносних зенітно-ракетних комплексів. 1 грудня 2005 р. у Харківській області розпочався перший трирічний етап проекту, на який вже зараз передбачено 4,1 млн. євро, а вартість усього першого етапу становитиме близько 8 млн. євро. Загалом проект розрахований на 12 років, і на його реалізацію передбачається витратити більше 25 млн. євро.

НАТО надає допомогу Україні у вирішенні проблем звільнених у запас військовослужбовців. Завдяки фінансовій підтримці Альянсу з грудня 1999 р. по 2005 р. було організовано 39 курсів з вивчення іноземних мов (англійська, німецька, французька, італійська), які закінчили 447 колишніх військовослужбовців, і 15 курсів з основ ведення підприємницької діяльності для звільнених у запас офіцерів. У 2005 р. було проведено 8 мовних курсів і 6 спеціалізованих курсів, на що було виділено 150 тис. євро. На фінансове забезпечення потреб програми перепідготовки військовослужбовців на 2006 рік передбачено 300 тис. євро.

НАТО також надає Україні допомогу для підготовки цивільних спеціалістів для Міністерства оборони, на що в 2006 р. держави-члени Альянсу виділили близько 800 тис. доларів.

Саме завдяки НАТО було збережено найбільший у Європі полігон “Яворів” у Львівській області, до забезпечення діяльності якого залучаються тисячі цивільних осіб та десятки приватних компаній малого та середнього бізнесу, отримуючи постійну роботу та замовлення на надання побутових та інших послуг, на поставки продуктів харчування, одягу тощо.

В якості держави-члена НАТО Латвія надає допомогу Україні у сфері забезпечення екологічної безпеки військової діяльності, переходу до єдиних стандартів НАТО з питань екологічного законодавства та отримання практичних навичок щодо реалізації міжнародних екологічних проектів.

Членство України в НАТО матиме глибоке цивілізаційне значення для нашої країни. Адже входження до Альянсу означає для нас, перш за все, приєднання до сім’ї націй, що мають спільні демократичні цінності, які

цілком поділяє український народ. Національним інтересам України відповідає взаємодія з країнами-членами НАТО у боротьбі проти міжнародного тероризму, розповсюдження зброї масового знищення, нелегального обігу наркотиків, торгівлі людьми, в питаннях захисту навколишнього середовища, становлення громадянського суспільства тощо.

Перспективи національного ОПК у разі вступу України в НАТО

Існує поширений міф про те, що вступ України до НАТО передбачатиме згортання оборонно-промислового комплексу України через введення нових військових стандартів НАТО, вимог переозброюватися для нашої армії, обов'язково призведе до розриву існуючого військово-технічного співробітництва з Росією. Про необґрунтованість таких поглядів свідчать такі аргументи.

По-перше, НАТО не вимагає ні скорочення, ні переозброєння наших Збройних Сил, ні обов'язкового введення нових військових стандартів для зброї, ні відмови від військово-технічного співробітництва з Росією. Необхідною умовою є оперативна сумісність із збройними силами країн-членів НАТО, тобто здатність діяти спільно під час проведення операцій, а не вимога мати на озброєнні такі самі гармати такого самого калібру, як і в інших країнах. Прикладом цього можуть бути колишні країни соцтабору, які зараз є членами НАТО. У них досі на озброєнні перебуває техніка та зброя радянського зразка. Загалом, до 40% арсеналів нових членів НАТО з Центральної та Східної Європи складаються з озброєння та виробів радянського та російського виробництва.

По-друге, насправді, певні стандарти НАТО для окремих видів озброєнь існують. Проте, вони, як правило, набагато більш прогресивні, ніж ті, які застосовуються у нас ще з радянських часів. Водночас, інтеграція до НАТО – це вихід на нові ринки збуту озброєнь країн-членів НАТО та ЄС, доступ до новітніх технологій при спільному виробництві, додаткові можливості модернізувати власні озброєння та диверсифікувати свій військовий арсенал тощо.

По-третє, навіть певна переорієнтація виробництва нашим ОПК зброї за стандартами НАТО абсолютно не означає необхідності розривати багаторічне спільне виробництво вже існуючих або нових зразків зброї з Росією. Разом з тим, фактом є те, що спільна робота українського ОПК з російським триває переважно по старих, ще радянських, зразках озброєнь. Крім того, Росія вже сама переходить на стандарти НАТО. У 2003 р. було підписано відповідну Угоду про приєднання РФ до системи кодифікації НАТО.

Незалежно від членства України в НАТО, український ОПК має розвиватися, шукати нові ринки збуту, створювати нові сучасні види озброєнь як на продаж, так і для Збройних Сил України. І вступ до НАТО лише сприятиме цій роботі. Безперечно, це потребуватиме додаткових інвестицій у вітчизняний ОПК, обсяги яких на нинішньому етапі однозначно визначити практично неможливо. Однак, це ті капіталовкладення, які можуть принести значні дивіденди. Адже, перехід на стандарти НАТО у сфері

озброєнь має суттєво розширити можливості і ринки збуту української військової техніки та озброєнь.

Показовими у цьому зв'язку є досить успішні приклади співробітництва України з Грецією (судна на повітряній подушці) або Чеською Республікою (артилерійські системи).

Вступ до НАТО відкрив для національних ОПК країн останніх хвиль розширення нові можливості щодо залучення закордонних інвестицій та проведення модернізації і диверсифікації виробництва.

Про це свідчать і тенденції в експорті зброї та військової техніки і обладнання Польщі та Чехії, які стали членами НАТО у 1999 р. Красномовними є дані щодо експорту військових товарів та послуг ОПК Словаччини, яка стала членом НАТО в 2004 р. У 2002 р. вона експортувала озброєнь на суму в 37 млн. доларів США, в 2003 р. – на 46 млн., в 2004 – на 77 млн., а в 2005 р., згідно з попередніми розрахунковим даними, – на 205 млн.

Історія ЄС:

Засновники – Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Франція

з **1973** – Велика Британія, Данія, Ірландія

з **1981** – Греція

з **1986** – Іспанія, Португалія

з **1995** – Австрія, Фінляндія, Швеція

з **2004** – Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чехія

з **2007** – Болгарія, Румунія

Країни – члени ЄС

1. Австрійська Республіка
2. Велике Герцогство Люксембург
3. Грецька Республіка
4. Естонська Республіка
5. Ірландія
6. Італійська Республіка
7. Королівство Бельгія
8. Королівство Данія
9. Королівство Іспанія
10. Королівство Нідерландів
11. Королівство Швеція
12. Латвійська Республіка
13. Литовська Республіка
14. Мальта
15. Португальська Республіка
16. Республіка Болгарія
17. Республіка Кіпр (окрім південної частини острова)
18. Республіка Польща
19. Республіка Словенія
20. Румунія
21. Словацька Республіка
22. Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії
23. Угорська Республіка
24. Федеративна Республіка Німеччина
25. Фінляндська Республіка
26. Французька Республіка
27. Чеська Республіка

Країни – кандидати на вступ до ЄС

1. Республіка Хорватія
2. Турецька Республіка

Інституції ЄС

В Європейському Союзі наразі п'ять інституцій:

1. Європейський Парламент (обирається народами держав-членів)
2. Рада Європейського Союзу (представляє уряди держав-членів)
3. Європейська Комісія (рушійна сила та виконавчий орган)
4. Суд ЄС (забезпечує законність)
5. Європейський Суд аудиторів (контролює управління фінансами)

Представництва міжнародних організацій в Україні

1. Координатор проектів ОБСЄ в Україні
2. Офіс зв'язку НАТО в Україні
3. Представництво Європейського банку реконструкції та розвитку
4. Представництво Європейської Комісії в Україні
5. Представництво Міжнародного банку реконструкції та розвитку в Україні
6. Представництво Міжнародного валютного фонду в Україні
7. Представництво Міжнародної організації праці
8. Представництво ООН в Україні
9. Центр інформації та документації НАТО

Представництва та місії України при міжнародних організаціях

1. Місія України при НАТО
2. Постійне представництво України при відділу ООН та інших міжнародних організаціях в Женеві
3. Постійне представництво України при міжнародних організаціях у Відні
4. Постійне представництво України при ООН
5. Постійне представництво України при Раді Європи
6. Постійне представництво України при ЮНЕСКО
7. Представництво України при Європейських Співтовариствах (Європейському Союзу)

Про Раду Європи

Історія створення і членство в Організації

Заснована в 1949 році. Членами Ради Європи є 46 держав, зокрема 21 держава Центральної і Східної Європи. Статус спостерігача при Раді Європи мають 5 держав (Ватикан, Канада, Мексика, Сполучені Штати Америки і Японія). Раду Європи слід відрізнити від Європейського Союзу, об'єднуючого 25 країн, які до вступу в ЄС вже були членами Ради Європи.

Штаб-квартира Організації знаходиться в Страсбурзі (Франція).

Цілі «Метою Ради Європи є здійснення тіснішого союзу між його членами.» (стаття 1 Статуту Ради Європи)

Рада Європи була створена для:

- захисту прав людини, зміцнення парламентської демократії і забезпечення верховенства закону;
- досягнення загальноєвропейських домовленостей, сприяючих гармонізації соціальної і юридичної практики держав-членів;

- сприяння усвідомленню народами європейської самобутності і єдності, духовних цінностей, що ґрунтуються на спільності, і передбачають збереження і заохочення різноманіття культур.

Основні органи

- **Комітет Міністрів** - директивний орган, в якому представлені міністри закордонних справ 46 держав-членів Ради Європи або їх постійні дипломатичні представники в Страсбурзі.

- **Парламентська Асамблея**, об'єднуюча 630 членів (315 представників і 315 їх заступників), що призначаються національними парламентами. В даний час головою Асамблеї є Рене ван дер Лінден (Нідерланди, Група Європейської народної партії).

- **Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи**, що складається з Палати місцевих властей і Палати регіонів. Головою Конгресу в даний час є Джованні ди Стазі (Італія, Група соціалістів).

- **Секретаріат**, що налічує близько 1800 співробітників, з вересня 2004 року очолюється Генеральним секретарем Тері Девісом (Сполучене Королівство), колишнім заступником голови Парламентської Асамблеї і головою Групи соціалістів.

Європейські інститути

Рада Європи Міжнародна організація з штаб-квартирою в Страсбурзі, об'єднуюча 46 демократичних держав Європи. Створена з метою просування демократії, захисту прав людини і зміцнення принципу верховенства має рацію в Європі.

Європейська Рада Регулярна зустріч-нарада (проводиться не менше два рази на рік) глав держав або урядів держав Європейського Союзу для вироблення його політики.

Парламентська Асамблея Дорадчий орган Ради Європи, що складається з 315 представників (і такого ж числа їх заступників), що призначаються національними парламентами 46 держав-членів.

Європейський Парламент Парламентський орган Європейського Союзу, об'єднуючий 732 європейські члени парламенту з 25 країн Європейського Союзу, що обираються прямим загальним голосуванням.

Європейська комісія з прав людини Комісія припинила своє існування в листопаді 1998 р. в результаті створення єдиного Європейського суду з прав людини. До цього моменту вона займалася розглядом прийнятності скарг окремих осіб або держав відносно якої-небудь держави-члена відповідно до Європейської конвенції про права людини

Європейська Комісія Виконавський орган Європейського Союзу, який здійснює контроль за правильністю виконання договорів і рішень його інститутів.

Європейський Суд з прав людини Його штаб-квартира знаходиться в Страсбурзі. Це єдиний достовірно судовий орган, створений відповідно до Європейської конвенції про права людини. За станом на жовтень 2004 року, в його складі - 45 судді. Він є Судом останньої інстанції, що виносить рішення

з питань дотримання країнами-членами своїх зобов'язань по Конвенції. З листопада 1998 р. Суд засідає на постійній основі.

Суд Європейського Союзу Засідає в Люксембурзі і забезпечує дотримання законності при тлумаченні і застосуванні положень договорів Європейського Союзу.

Міжнародний Суд Судовий орган Організації Об'єднаних Націй, штаб-квартира якого знаходиться в Гаазі.

Європейська конвенція про захист прав людини Договір, згідно якому всі держави-члени Ради Європи узяли на себе зобов'язання дотримувати основні права і свободи людини.

Загальна декларація прав людини Прийнята ООН в 1948 році з метою зміцнення захисту прав людини на міжнародному рівні.

Держави-члени Ради Європи

№	Країна	Час вступу	№	Країна	Час вступу
1.	Австрія	16.04.1956	24.	Нідерланди	05.05.1949
2.	Азербайджан	25.01.2001	25.	Німеччина	13.07.1950
3.	Албанія	13.07.1995	26.	Норвегія	05.05.1949
4.	Андорра	10.10.1994	27.	Польща	(29.11.1991)
5.	Вірменія	25.01.2001	28.	Португалія	(22.09.1976)
6.	Бельгія	05.05.1949	29.	Росія	28.02.1996
7.	Болгарія	07.05.1992	30.	Румунія	07.10.1993
8.	Боснія і Герцеговина	24.04.2002	31.	Сан-Маріно	16.11.1988
9.	Греція	09.08.1949	32.	Сербія [*]	03.04.2003
10.	Грузія	27.04.1999	33.	Словаччина	30.06.1993
11.	Данія	05.05.1949	34.	Словенія	14.05.1993
12.	Ірландія	05.05.1949	35.	Сполучене Королівство	05.05.1949
13.	Ісландія	07.03.1950	36.	Туреччина	09.08.1949
14.	Іспанія	24.11.1977	37.	Угорщина	06.11.1990
15.	Італія	5.05.1949	38.	Україна	09.11.1995
16.	Кіпр	24.05.1961	39.	Фінляндія	05.05.1989
17.	Латвія	10.02.1995	40.	Франція	05.05.1949
18.	Литва	14.05.1993	41.	Хорватія	06.11.1996
19.	Ліхтенштейн	23.11.1978	42.	Чеська Республіка	30.06.1993
20.	Люксембург	5.05.1949	43.	Швейцарія	06.05.1963
21.	Мальта	29.04.1965	44.	Швеція	05.05.1949
22.	Молдова	13.07.1995	45.	Македонія	09.11.1995
23.	Монако	05.10.2004	46.	Естонія	14.05.1993

[*] З червня 2006 року Республіка Сербія є членом Ради Європи в наслідок міжнародної правосуб'єктності державного співтовариства Сербії і Чорногорії.

Країни-кандидати на вступ до Ради Європи:

Білорусь (12.03.1993), Чорногорія (06.06.2006)

Держави, що мають статус спостерігача при Комітеті Міністрів: Ватикан (7.03.1970), Канада (29.05.1996), Мексика (1.12.1999), Сполучені Штати Америки (10.01.1996) і Японія (20.11.1996).

Держави, що мають статус спостерігача при Парламентській Асамблеї: Ізраїль (2.12.1957), Канада (28.05.1997), Мексика (4.11.1999).

Україна і Рада Європи

Дата вступу

Україна стала 37-м за рахунком членом Ради Європи 9 листопада 1995 р.

Комітет Міністрів

У Комітеті Міністрів Україну представляє міністр закордонних справ Борис ТАРАСЮК. Надзвичайний і повноважний посол Євгеній ПЕРЕЛИГІН є Постійним представником України при Раді Європи з березня 2006 року.

Парламентська Асамблея

У Парламентській Асамблеї Україну представляє парламентська делегація у складі 12 представників і їх 12 заступників.

- Борис ОЛІЙНИК, член Групи об'єднаних європейських лівих, є розділом делегації і заступником голови Парламентської Асамблеї.

- Сергій ГОЛОВАТИЙ, член Групи незалежних, лібералів і демократів, є заступником голови Парламентської Асамблеї.

Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи

Делегація України в Конгресі складається з 12 представників і їх 12 заступників.

- Іван КУЛІЧЕНКО (Дніпропетровськ), член Групи незалежних, лібералів і демократів, є розділом делегації України.

- Володимир УДОВИЧЕНКО (Славутич), член Групи незалежних, лібералів і демократів, є заступником голови Конгресу і заступником голови Палати місцевих властей.

Бюджет

Регулярний бюджет Ради Європи в 2006 р. складає 190 148 800 євро. Внесок України до цього бюджету рівний 2 542 289,46 євро (1,337%).

Права людини

Україна ратифікувала Європейську конвенцію про права людини 11 вересня 1997 р.

- Українським суддею в Європейському суді з прав людини є Володимир Буткевіч.

- Кількість скарг, поданих проти України в 2005 г.: 2696.

- Прийнято рішень по суті: 120. З них:

- порушення встановлені - в 119 випадках.

Веб-сайт www.coe.kiev.ua

**РОЗПОДІЛ МІСЦЬ І ГОЛОСІВ ДЕРЖАВ В ОРГАНАХ ЄС
(до 1 січня 2007 року)**

Країна	Рада	Європейський парламент	Економічний і соціальний комітет	Комітет регіонів
	Голоси	Число місць	Число місць	Число місць
Німеччина	29	99	24	24
Великобританія	29	72	24	24
Франція	29	72	24	24
Італія	29	72	24	24
Іспанія	27	50	21	21
Польща	27	50	21	21
Нідерланди	13	25	12	12
Греція	12	22	12	12
Республіка Чехія	12	20	12	12
Бельгія	12	22	12	12
Угорщина	12	20	12	12
Португалія	12	22	12	12
Швеція	10	18	12	12
Австрія	10	17	12	12
Словаччина	7	13	9	9
Данія	7	13	9	9
Фінляндія	7	13	9	9
Ірландія	7	12	9	9
Литва	7	12	9	9
Латвія	4	8	7	7
Словенія	4	7	7	7
Естонія	4	6	7	7
Кіпр	4	6	6	6
Люксембург	4	6	6	6
Мальта	3	5	5	5
Всього	345	732	344	344

ЕЛЕМЕНТИ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕДУР ІНСТИТУТІВ ВЛАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ		
Консульта- тивно- законодавчий орган Європейського союзу	Страсбург, Брюссель, Люксембург	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ
	Члени:	Всенародно обираєні депутати від країн-членів ЄС
	Голова:	вибирається з числа членів парламенту
	Засідає: 4 рази на рік	Щомісячні сесії
	Підсумок:	Консультації, сумісні рішення, схвалення
	Рішення	Ухвалення бюджету, виконання бюджету
		рішення з приводу пропонованих законів
	Підготовка	Конференція бюро парламенту, комісії парламенту
	Реалізація	Контроль Генеральний секретаріат
Вище керівництво о Європейсь- кого союзу	Брюссель	ЄВРОПЕЙСЬКА РАДА
	Члени:	Розділи держав і урядів країн-членів ЄС
		Голова Європейської комісії
	Голова:	керівник країни члена ЄС (на 6 місяців)
	Засідає	4 рази на рік
	Підсумок:	політичний документ про функціонування ЄС
		зовнішнього середовища ЄС і проблемах в зв'язку з цим
Вищий законодав- чий орган	Брюссель	РАДА МІНІСТРІВ ЄС (СМ ЄС)
	Члени:	Представники країн-членів ЄС
	Голова:	представник країни члена ЄС (на 6 місяців)
	Засідає:	4 рази на рік
	Підсумок:	координація загальної і економічної політики ЄС
		в цілому і в галузевому розрізі
	Рішення	Сесія СМ ЄС

	Підготовка	Комітет постійних представників держав (COREPER)
	Реалізація	Контроль Генеральний секретаріат СМ ЄС
Вищий виконавчий орган з правом законодавчої ініціативи	Брюссель	ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ
	Члени:	Представники країн-членів ЄС (на 5 років)
	Голова:	представник країни члена ЄС (на 5 років)
	Засідає:	постійно робочий режим
	Підсумок:	Проекти нових законів, Контроль виконання законів, що діють, поточне управління
Суд Європейського союзу	Люксембург	СУД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
	Члени:	Судді, представники від країн-членів ЄС на 6 років
	Голова:	обирається з складу суддів (на 3 роки)
	Засідає:	в міру необхідності, по графіку
	Підсумок:	рішення судової палати або Пленуму суду
Аудит управління Європейського союзу	Люксембург	РАХУНКОВА ПАЛАТА (ПАЛАТА АУДИТОРІВ)
	Члени:	представники від країн-членів ЄС на 6 років
	Голова:	обирається з числа членів палати
	Засідає:	постійно робочий режим
	Підсумок:	Виконання бюджету, контролю доходів і витрат

ЗМІСТ

Вступ	3
Орієнтовний тематичний план навчальної дисципліни	4
Тема №1. Європейська ідея: історичний екскурс	5
Тема №2. Економ-географічні характеристики, європейські зв'язки і традиції України. Неминучість європейського вибору.	6
Тема №3. Історичні передумови створення ЄС і НАТО	7
Тема № 4. Інституційний-політичний устрій Європейського союзу та НАТО	8
Тема № 5. Економіка, транспорт, митний союз, грошова та банківська система	10
Тема №6. Зовнішня політика країн Євросоюзу та НАТО	11
Тема № 7. Воєнний аспект проблеми	13
Тема № 8. Проблеми культури в країнах ЄС	14
Тема №9. Перспективи інтеграції України до ЄС і НАТО	15
Методичні рекомендації для підготовки і оформлення реферату	16
Тематика рефератів та докладів зі спецкурсу	19
Перелік рекомендованих підручників, інших методичних та дидактичних матеріалів	21
Контрольні запитання зі спецкурсу	26
Питання для самостійної підготовки до заліку	27
Критерії успішності навчання та засоби діагностики успішності навчання	29
Матеріали для самостійного опрацювання	31
Європейський союз: історія, сучасність та перспективи співробітництва з Україною	31
1. Історія становлення Європейського Союзу	31
2. Інститути ЄС і процес ухвалення рішень	33
3. Відносини Україна – Європейський Союз	36
4. Правова основа відносин між Україною та ЄС - Угода про партнерство та співробітництво	38
5. Взаємини Україна - Рада Європи	41
НАТО (Організація Північноатлантичного договору): історія, сучасність та перспективи співробітництва з Україною	42
1. Історія становлення та структура НАТО	42
2. Співробітництво України з НАТО	43
Додатки	53
Європейський Союз та Рада Європи: історія, структура	53
Розподіл місць і голосів держав в органах ЄС	57
Елементи управлінських процедур інститутів влади Європейського союзу	58

Підписано до друку 12.01.07. Формат 60х90/16
Папір друкарський. Обсяг 5,1 д.а. Наклад 50 прим. Зам. №48/05
Видавнича організація Одеський юридичний інститут ХНУВС
(Свідоцтво ОД №25 від 15.07.2003 р.)
м. Одеса, вул. Успенська, 1
тел. (0482) 28-28-84, (048) 743-90-17